

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ Θ'.

✱ ΑΘΗΝΑ, ΚΕΡΙΑΚΗ, 10 ΤΟΥ ΑΠΡΙΛΗ 1911 ✱

ΑΡΙΘΜΟΣ 431

Ἔνας λαὸς ὑψώνεται ἅμα δεῖξῃ πὼς δὲ φο-
βᾶται τὴν ἀλήθεια. — ΨΥΧΑΡΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΛΚΑΙΟΣ. Mater dolorosa.

ΜΑΡΚΟΣ ΑΡΒΑΝΙΤΗΣ. Παροιμίες τῆς Ἀνατολῆς (τοῦ Ἰν-
τοῦ φιλοσοφου Ραμά κρίσνα).

ΜΑΞΙΜΟΣ ΔΩΡΟΣ. Ἐαρινό.

Κ. ΚΑΡΘΑΙΟΣ. Πατινάδα—Πατραγαθία.

ΜΕΛΙΚΕΡΤΗΣ. Χαρές.

ΤΙ ΑΕΝΕ ΟΙ ΕΒΝΟΙ Ἀπὸ τὸν «Τάξις» τῆς Λόντρας.

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ. Τὸ νέο βιβλίον τῆς κυρίας Δέλλα.

Σ. ΣΚΙΠΗΣ. Ἀνοχτὸ γράμμα.

ΨΥΧΑΡΗΣ. Ὁ Καντηλιανόφτης τοῦρανοῦ.

» Γνωμικὰ ἀπὸ τὴν «Ἀπολογία.»

» Μιὰ νύχτα τοῦ Ζουφρούα στὴν Ἀθήνα.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ—Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ—Ο, ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ—
ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

ΧΑΡΕΣ

Ὁραῖο βιβλίον κι ἀγαπημένο!

Σὲ τέτοιαις συντροφιάς πλημμύρα
ποιὰ τάχα σ' ἔχει ρήξει μοῖρα
κίτρινον σκόρπιον πεταμένο.

Μ' ἀγάπη, μὲ λατρεία σὲ πῆρα,
ὄραῖο βιβλίον κι ἀγαπημένο,
καὶ τώρα νὰ σε εὐτυχισμένο
στὸ μάλαμνι καὶ στὴν πορφύρα.

Εὐγενικὲς χαρὲς κι ὠραῖες!
Μ' ὅμοια χαρὰ καμηλοῦς, ιδέες,
τὴν ἡδονὴν καὶ τὴν ὁδύνην.

τὶς σκέψεις, πλάνα πεταλούδια,
παίρνει κανεὶς καὶ σφιχτοκλείνει
μὲς σὲ χροσὰ, ἀκριβὰ τραγοῦδια.

ΜΕΛΙΚΕΡΤΗΣ

MATER DOLOROSA

Μάννα γλυκεῖα, ὦ Μαριὰμ, θλιμένη
μάννα, δὲν κλαῖς, στεγνὰ πρὸς τάνω ὑψώνεις
τὰ μάτια καὶ μὲ πόνο τὰ καρφώνεις
ζεῖ ποῦ ἢ χιρὰ σου στέκει σταυρωμένη

καὶ μαρτυροῦν καὶ σφηταῖν ὀϊμὲ, σοπαίνει
τάχειλι σου κι ἀλώρητα μαζώνεις
τὰ δάκρυα τῆς ψυχῆς σου καὶ τὰ δόνεις
δῶρο στερεὸ στὸ σπλάγχο σου. Γλυκαίνει

ἢ θλίψη σου ἢ βουβὴ τὴν κάθε θλίψη
ποῦ εἰγενικὰ νὰ κρύβεται γνωρίζει
κ' ἐρχέται μπρὸς σ' ἕνα σταυρὸ νὰ σκίψει

κάθε ψυχὴ ποῦ ὄ,τι εἶχε ἀγαπημένο
—λόθο ἢ ὄνειρο ἢ ἀγάπη—τὸ ἀντικρύζει
στὸ Γολγοθὰ του πάνου σταυρωμένο.

Λευνάδα

ΑΛΚΑΙΟΣ

ΕΑΡΙΝΟ

Στὸν ἴσχιον τῆς κληματαριάς τοῦ πρόσχαρον σπιτιοῦ σου,
Κόρη, τὸ κέντημα ξεχνᾷς μὲς σ' ἀνεργὰ χροάκια
καὶ σὲ ταξίδια ἀτέλειωτα τὸν προποδῆς τὸ νοῦ σου
Μὲ τὰ πουλιά, μὲ τὰ τρελλά τοῦ Μᾶνι χειλονάκια.

Κ' ἐρχοῦνται καὶ ξανάρχονται καλώντας τὴν καρδιά σου,
Μὲ τὸ φαιδρὸ παιγνίδισμα τῆς αἴρας μὲς σ' ἐπὶ γλῶνι,
Γλυκὰ μελλούμενα, παλιὰ χρυσόμειρα δικά σου
Καθὼς τριγύρω ἐπὶ μελιὰ ξανθὰ μελισσολόι....

ΜΑΞΙΜΟΣ ΔΩΡΟΣ

ΓΝΩΜΙΚΑ ΤΟΥ ΨΥΧΑΡΗ

(Ἀπὸ τὴν «Ἀπολογία»)

Μιὰ φορὰ κ' ἕναν καιρὸ, νομίζανε πὼς νὰ γρά-
ψῃς δημοτικὴ, θὰ πῆ νὰ χυδασιολογᾷς—ἂν καὶ πᾶ-
λε ξεχνούνε πὼς στὸ χυδασιολόγημα, δὲ λέω μόνο
γιὰ τὶς βρισιές, μὰ καὶ γιὰ ὅλο τὸ ὕφος τῆς τὸ ἀ-
τεχνο, τὸ ξένο καὶ τὸ ἀνίδεο, μᾶς ἀφησε χίλια καὶ
χίλια μιλία πίσω ἢ καθαρέβουσα.

*

Ἦρωτοῦνε σοβαρὰ καὶ περήφανα πὼς θὰ μπορέ-
σουμε τάχα ποτὲ μας νὰ ποῦμε στὴ δημοτικὴ ὡς
καὶ τὴν πιδὴ ἀπλὴ φράση, ποῦ νᾶχῃ μέσα τῆς κά-
ποιο νόημα φιλοσοφικὸ λ. χ. «τὸ μόνον ἄτομον τὸ
ὅποσον ὑπάρχει, τὸ ὅποσον βλέπομεν, εἶναι τὸ ἄτο-
μον τὸ κοινωνικόν». Ἄλλο τίποτα. Τὸ λές ἔφκολα
καὶ ξάστερα «τὸ μόνον ἄτομον ποῦ ὑπάρχει, τὸ μόνον
ποῦ βλέπομε, εἶναι τὸ ἄτομον τὸ κοινωνικόν». Τὸ
διαβάζουνε μὲ τὰ μάτια τους καὶ πειδοῦ δὲν εἶναι
καθαρέβουσα, δὲν εἶναι κ' ἑλληνικὴ.

*

Καταστρέφεται τὸ ἔθνος μοναχὸ του, τὸ ἔθνος
εἶναι ὁ προδότης, ἀφοῦ γράφει δὲ γράφει τὴν ξένη
λέξη, τὴ λέει, καὶ τοῦτο ἀρκεῖ γιὰ νὰ εἶναι γλώσ-
σα. Ἐμεῖς δὲ φταῖμε ἂν τὸ φανταστήκανε τοῦ λό-
γου τους πὼς ἢ ἀθρόπων λαλιὰ ζῆ μέσα στὰ βιβλία

κι ἔχει ἀπάνω στὰ χεῖλια τῶν ἀθρώπων. Ἔνα κι ἀφ' τοῦ ἀπὸ κείνα πού ἡ πρόληψη δὲν μπορεῖ νὰ τὰ καταλάβῃ.

*

Τοῦ κάκου! Τὴν πρόληψή μας ἀφτὴ γιὰ τίς ξένες λέξεις, πρόληψη πού μᾶς κέλλησε στὰ φύλλα τοῦ μυαλοῦ, πρέπει μιά γιὰ πάντα, μὲ θέληση, μὲ ἀπόφαση, μὲ δύναμη, νὰ τὴν ξεφορτωθοῦμε, πρέπει νὰ τὴν πετάξουμε στὸ γιαλό, ἂν ἔχουμε δηλαδὴ τὴν ἰδέα, καὶ χρωστοῦμε νὰ τὴν ἔχουμε, πὼς ἡ Ἑλλάδα εἶναι τόπος πού θὰ ζήσῃ, ἔθνος πού θὰ καλλιεργηθῇ. Πολιτισμὸς καὶ ξένες λέξεις σπάνια ξεχωρίζονται.

*

Νὰ διώχνουμε τίς ξένες λέξεις, διώχνουμε πλοῦτο. Δὲν ξέρουμε καλὰ καλὰ τί διώχνουμε. Κάποιος μου ἔλεγε μιὰ μέρα σ' ἓνα χωριὸ τῆς Χιὸς πὼς ἡ «γυναίκα» εἶτανε ξένη λέξη! Τοὺς παραγομίσανε τὸ μυαλὸ μὲ τὸ φόβο τοῦ ξενισμοῦ καὶ ξένα βλέπουνε ἀκόμη καὶ κεὶ πού δὲν εἶναι.

*

Ὁ Ῥωμῖὸς χιτίζει στὸν ἀέρα πύργους πού δὲν ἔχουνε μήτε τοῦ ὄνιρου τὴν ὁμορφιά, ἐπειδὴ δὲν εἶναι κούφιοι λαφρόφιλοι πύργοι, παρὰ φουσκωμένο μ' ὄλο τὸ πάχος τῆς ψευτιάς, πού μιὰ μέρα θὰ πέσουνε νὰ τοῦ πλακώσουνε τὸ κεφάλι.

*

Τώρα μάλιστα ἄρχισε νὰ γράφεται ἡ γλῶσσα μας κανονικά, καὶ πειδὴ δὲ συνηθίσαμε νὰ τὴ βλέπουμε τυπωμένη, κατηγόροῦμε τὴ δημοτικὴ γιὰ πράματα πού στὶς ἄλλες γλώσσες οὔτε τὰ παρατηροῦμε.

*

Μοῦ φαίνεται πάντα ἐμένα πὼς δὲν ὑπάρχω ὑπάρχει στὴ θέση μου μιὰ ἰδέα, καὶ τὴν ἰδέα θὰ μπορούσε νὰ τὴ φορέσῃ κάθε ἄλλος, γιὰτὶ μοιάζει σὰ ρούχο, ἢ πλούσιο ἢ φτωχό, πού τὸ φοροῦνε μὲ τὴν ἀράδα τὰσήμαντά μας, τὰ τιποτένια τὰ κορμιά. Νόμος ἱστορικός. Ἡ διάνοια ἢ ἀθρώπινη θάχῃ πιστέσω μέσα τῆς τῆς δύναμη νάνακαλύψῃ ἓνα κάποιο ποσὸ ἀλήθειες. Μιὰ σπῖθα τῆς διάνοιας ἀφτῆς, πού, εἶναι χτήμα, ἔχει τοῦ ἀτομοῦ, παρὰ τοῦ ἀθρώπου ἀρπάξω σήμερις ἐγὼ, ἀρπάξεις ἄθριο ἐσὺ. Μὰ κα νὰ μὴν εἴμεστα, ἐσὺ καὶ γώ, θὰ βρισκότανε ἡ ἀλήθεια, ἐπειδὴ ἔπρεπε νὰ βρεθῇ.

*

Τὴ δημοτικὴ τὴ γράφανε ἄλλοι πολλοὶ πρὶν ἀπὸ μένα· τὴν ἔγραψε κι ὁ Σπανέας κι ὁ Πρόδρομος στὸν ἐντέκατο δωδέκατο αἰῶνα· τὴ γράφανε κατόπι στὰ χρόνια τὰ δικὰ μας Ἑλληνες περίφημοι καὶ ξακουστοί, ἓνας Βηλαράς, ἓνας Σολωμός, ἓνας Βαλαωρίτης, πού μὲ σέβας, μὲ ἀγάπη, μὲ λα-

τρεία, μὲ καρδιοχτύπια, πάντα ἔπασα μπροστά τους γονατιστά, νὰ τοὺς προσκυνήσω. Ἐλπίζω νὰ μὴ μοῦ τάρνηθῇ ποτέ τους κανένας, πὼς ἀντὶς τίχα νὰ γυρέσω κάπως νὰ σκεπάσω τὰ ὀνόματα ἐκεινῶνε πού πρωταγωνιστήκανε γιὰ τὴν ἰδέα τὴν ἀθάνατη, δὲν ἔκρυφα τὸ τί τοὺς χρωστοῦμε, τὸ τί ὁ ἴδιος τοὺς χρωστῶ καὶ πὼς δὲ δόξασα, μὲ ταπεινώσι καὶ μὲ χαρὰ τὸ μεγάλο κατόρθωμά τους.

*

Τὴ δημοτικὴ λοιπόν, πρὶν ἀπὸ μένα, τὴ μεταχειριστήκανε κι ἄλλοι· ἐγὼ τὴν ἔκαμα γλῶσσα. Πήγα, ξεσκάλισα ἦσους καὶ μεθοδικά, τοὺς νόμους τῆς, τὸ λεχτικό τῆς, τὸ πνέμα τῆς, τὴ γραμματικὴ τῆς, ξεχώρισα τὰ ντόπια καὶ τὰ κοινά, γιὰ νὰ φανῇ γλῶσσα· τὴ λύτρωσα μ' ἓνα λόγο, ἀπὸ κάθε σκλαβιά· τὴν ἔστησα στὴ μέση τῆς Ἑλλάδας ἀνεξάρτητη, μὲ ὑπαρξὴ δική τῆς, μὲ δική τῆς εἶναι. Εἶμαι κουφὸς στὶς φωνές, στὶς βροσιές καὶ στὸ μῖσος· τὴν κακὴ θέληση δὲν τὴ βλέπω. Φανατισμὸς ἢ ὄπως κι ἂν πούνε· ὑπάρχει ἓνας ἅγιος φανατισμὸς πού εἶναι ὁ φανατισμὸς τῆς ἀλήθειας.

*

Τὸ ἄτομο δὲ βρίσκει μοναχό του τίποτα στὸν κόσμο. Οἱ πῦρ τρανοὶ παναστάτες, οἱ πῦρ ξεσπαθωμένοι, καθὼς κρίνονται: ἀπὸ τὸν ἔχλο, ἀπαντοῦνε τὴν πανάσταση ριζωμένη στὰ σπλάχνα τὰ ἴδια τῆς κοινωνίας πού πολεμοῦνε. Τὴ γλῶσσα μας τὴ μιλοῦσε ὁ καθένας ὡς καὶ στὸν καιρὸ ἀκόμα πού δὲν τὴν παραδεχότανε μὲ κανέναν τρόπο. Νὰ τὸ προσέξω, νὰ κ' ἡ πανάσταση.

*

Στὴν Ἑλλάδα δπου ιδέες δὲν ὑπάρχουνε, παρὰ κόμματα, δηλαδὴ πρόσωπα, εἶναι ἀδύνατα στὴν Ἑλλάδα νὰ μὴν μποῦνε τὰ προσωπικά καὶ στὸ ζήτημα τὸ γλωσσικό. Ἔτσι βγήκε στὴ μέση τὸ ἄτομό μου· ἔτσι βγήκανε κ' οἱ λέξεις **ψυχαριστής, ψυχαρισμός, ψυχαρίζω**, πού βέβαια ἐγὼ δὲ φταίω γιὰ δάφτες. Κόμματα δὲ γύρεβα· γύρεβα ἔνωση ἐθνική. Θὰ τὴν ἀποχτήσουμε μιὰ μέρα, κ' οἱ λέξεις αὐτὲς θὰ ξεχαστοῦνε.

*

Προσπάθησα νὰ καταλάβω γιὰτὶ κάποιοι συνήθιζε καὶ μάλιστα δὲν ἤθελε νὰ παραιτήσῃ μιὰ παλιωμένη ὀρθογραφία πού κανένας ἀπὸ μᾶς σήμερα δὲν τὴ βάζει· τὴ βάζει ὁ Χριστιανός, δπως ἔμαθα, ἴσια ἴσια γιὰτὶ δὲν τὸ καταδέχεται, λέει, νὰ περᾶσῃ ἄξαφνα γιὰ **ψυχαριστής**. Ὁρθὸ ἢ ἔχει, δέφτερος λόγος. Τραβᾶ, λέει, δρόμο δικό του, κι ἂς πὰ νὰ τραβᾶ τὸ ἔθνος δ τι δρόμους λάχῃ.

*

Τὸ ζήτημα τὸ γλωσσικό οἱ δασκάλοι δὲν μπο-

ρεϊ νὰ τὸ βλάψουν· θὰ τὸ βλάψουν περισσότερο οἱ φίλοι. Ὁ δάσκαλος πῶς νὰ πολεμήσῃ; Μὲ τί ὄπλα; Σκουριασμένα τὰ δικά του. Μὰ οἱ φίλοι ἀνάγκη δὲν ἔχουνε τὰ ὄπλα· φτάνει νὰ τοὺς λείπη ἔνωση, καὶ πάει πέρα γιὰ πέρα ὁ ἀγῶνας. Ἄχ! ἀλήθεια ποὺ ἂν ἀπὸ σήμερις ἢ Ἑλλάδα ἤξερε τί θὰ πῆ ἐνέργεια καὶ συνέργεια μαζί, θάτανε ἀμέσως κράτος μεγάλο.

*

Μὰ ποῦ εἶδαμε τάξῃ στὴν Ἑλλάδα; Εἶδαμε στὰ οἰκονομικά; Εἶδαμε στὴν κυβέρνησιν; Στὶς ἐκλογὰς εἶδαμε; Στὰ ὑπουργεῖα; Ἦ στὸν πόλεμο; Ἦ στὸ δημόσιο βίον; Πουθενά. Πῶς θέλετε νὰ δοῦμε τάξῃ στὴ γλώσσα, δηλαδή γραμματικὴ πῶς θέλετε νὰχοῦμε; Ἀγραμμάτιστος εἶναι ὁ νοῦς, ἢ ψυχὴ ἀκανόνιστη ἀκόμη. Γιὰ νὰ γείνη γραμματικὴ, πρέπει κάπως νὰ μὴν εἶναι ἢ Ἑλλάδα ἐκεῖνο ποὺ τὴ βλέπουμε σήμερα. Μὰς χρειάζεται καινούρια, ξαναγεννημένη Ἑλλάδα, ξαναζωντανεμένη.

ΤΟ ΝΕΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΣ ΔΕΛΤΑ

Στὸ βιβλίον ποὺ ζοῦν οἱ Μαιρολάτρες ὅλα εἶναι σὰ συντρίμματα καὶ σὰν ἀποκαΐδια. Ἀπὸ τὰ παλάτια τοῦ Ἰσα μὲ τίς ταβέρνες του. Ἀπὸ τὰ μυαλὰ τῶν ἀνθρώπων τοῦ Ἰσα μὲ τὰ κούτσουρα τῶν περιβολίων του. Παντοῦ

Ἀγριοπρίναρα, παλιούρια, βάτοι....

Ἐμπρὸς τρισκότειδο καὶ πίσω ἐχθροί,

καθὼς μὰς λέει ὁ ποιητής· ὁμοῦς ὁ πεζογράφος συγγραφέας τῆς ἱστορίας δείχνει, χαρακτηριστικώτερα, μὲ τὴ ζωγραφιὰ τοῦ φυσικοῦ κόσμου, ποὺ ἀπλώνεται στὸν τόπο τοῦτο, τὴν κατάστασιν, τὴν κατάνια τοῦ κόσμου τοῦ ἠθικοῦ. «Παντοῦ ἐρημιά· πεδιάδες ἀπέραντες, γυμνές, ἀκαλλιέργητες, ἀπλώνονταν ὡς τὰ σύνορα τοῦ βασιλείου, καὶ μονάχα μερικὲς ἐρειπωμένες πέτρες μαρτυροῦσαν ἀκόμα τὰ μέρη ὅπου ἄλλοτε ἔσταναν, ὑπερήφανα καὶ ἀπειλητικά, τὰ φοβερὰ κάστρα τοῦ Συνετοῦ Α΄. Ποῦ καὶ ποῦ κανένα γκρεμισμένο παλιόσπιτο ξεχώριζε στὴ μονοτονία τῆς ἐρημῆς πεδιάδας· τὰ ἀγριόχορτα καὶ οἱ πέτρες σκέπαζαν τοὺς λόφους, οἱ δρόμοι παρατημένοι, χάνονταν κάτω ἀπὸ τὰ γκάθια ποὺ ἐλεύθερα ἀπλώναν τὰ πυκνὰ τους κλωνάρια.

«Καὶ σφυρίζοντας ἀνάμεσα στὶς πέτρες καὶ τοὺς βράχους, ὁ ἄνεμος μαιρολογοῦσε τὸ ρήμαγμα τοῦ τόπου.

(*) «Π. Σ. Δέλτα. Παραμῦθι χωρὶς ὄνομα. Τυπογραφεῖο Π. Σ. Βελώνη. Λοῦδινο. Εἰκονογραφίαι Δ. Κωνσταντινίδη. (Οἱ εἰκόνες τοῦ ἔργου ἀξιόλογες, παρακολουθοῦντες μὲ τὴν ἀφέλεια καὶ τὴν σὴν πρωτόδικη καὶ πρωτόπειρη χάρι, τους τὸ χαραχτήρα ἐνὸς παραμυθιοῦ γιὰ τὰ παιδιά).

«Μόνο τὰ πυκνὰ δάση ἔμεναν στὴ θέσιν τους, ξεχασμένα καὶ ἀδόουλευτα, κρύβοντας κάτω ἀπὸ τὸ φουντωμένο τους φύλλωμα ὀλόκληρο κόσμον πεταλοῦδες, μαμούνια καὶ μέλισσες, ποὺ χαίρονταν ἀνενόχλητα τὰ μυρωδάτα ἀγριολούλουδα. Πλήθος ἀγριοφραουλιές ἀνθίζαν καὶ καρποφοροῦσαν ἀδελφικά μὲ τίς βατομουριές, καὶ οἱ καρποὶ τους σάπιζαν κ' ἔπεφταν στὸ χῶμα ἀχρηστοί.

«Τὰ μονοπάτια ποὺ περνοῦσαν ἄλλοτε ἀνάμεσα στὰ δέντρα, εἶχαν σβῶσει καὶ αὐτὰ ἀπὸ τὸν καιρὸ ποὺ εἶχε νὰ τὰ πατήσῃ ἀνθρώπινο πόδι, καὶ τὰ δέντρα καὶ χαμόδεντρα τόσο εἶχαν ξεχάσει τὴν ἀνθρώπινη μορφὴ ποὺ ὅλα ταραχθήκαν, καὶ τρόμαξαν, καὶ ἀνατρίχιασαν, καὶ σείστηκαν, καὶ μουρμούρισαν ἀναμεταξύ τους φοβισμένα, ὅταν μιὰ μέρα εἶδαν ἓνα νέο ἀγέρι, μὲ βαθιὰ, ὄνειροφορτωμένα καστανὰ μάτια, ποὺ περπατοῦσε κάτω ἀπὸ τὸ φύλλωμά τους, σταματώντας σὲ κάθε βῆμα γιὰ νὰ κυτᾶξει πότε ἓνα λουλούδι, πότε ἓνα ζωῦφο, μὲ θαυμασμό κ' ἐκπληξῆ, σὰ νὰ τὰ ἔβλεπε πρώτη φορά!»

Ἀκόλαστο, ἀναρχικὸ τὸ βλαστομάνημα στὴ φύσιν ἐκείνη μαρτυροῦσε γιὰ τὸ ρήμασμα τῆς Πολιτείας. Ὅλα ρεῖναν στὸν τόπον τίποτα δὲν ἔμενε ἐρθρὸ ἀπὸ τὸ παλάτι Ἰσα μὲ τὴν ταβέρνα, γκρεμισματα καὶ μαράζια. Παραλυμένοι καὶ παράλυτοι. Ἀνθρωπάκηδες ἢ παλιανθρώποι. Γέλια καὶ μπαίγνια. Χωρὶς ἐνέργεια καὶ χωρὶς χαραχτήρα. Ἀπὸ καιρὸ πεθαμμένος ὁ βασιλεὺς τῶν Μαιρολάτρων, ὁ Συνετός. Τώρα στὸ θρόνον ὁ Ἀστέχαστος. Ἡ γυναῖκα του, Παλάθω. Βασιλοπούλες, ἢ Πικροχόλη, ἢ Ζήλιω. Λαγόκαρδος καὶ Πανουργάκος, οἱ δυνατοί, τοῦ θρόνου οἱ στηριχτές. Τῶν ἐθνῶν περίελο. Παρατημένη ἢ χῶρα στὴν τύχη της. Ὁ στρατός του, ἓνας κουτσὸς μέσα σ' ἓνα παλιοκάλυβο. Ὁ στόλος του, ἓνας κουλὸς κυβερνήτης σὲ μιὰ σαπιόδαρκα. Ἀπὸ τὰ παλάτια Ἰσα μὲ τὰ φτωχόσπιτα, γύμνια, ἀκαταστασία, τεμπελιά, γκρίνια, ψωροπερηφάνια, ξιππασιά. Τὰ χωράφια χέρσα παρατημένα, τάργαστήρια σὰ φαλιδεμένα, οἱ ταβέρνες μονάχα ἀχολογοῦσαν ἀπὸ τραγούδια μεθυσμένων κι ἀπὸ κοιμισμένων ροχαλητά. Μὰ μέσα στὸν κατραμένο τόπον ζῆ «τὸ νέο τὸ ἀγέρι μὲ τὰ βαθιὰ τὰ ὄνειροφορτωμένα μάτια», τὸ Βασιλόπουλο, τὸ ἀγγόνι τοῦ Συνετοῦ. Ἀγάλια ἀγάλια μέσα του ξυπνᾷ ἢ συνείδηση τοῦ ξεπεσμοῦ ποὺ δὲν ξαναγίνεται. Ξυπνᾷ καὶ παραδέρνει καὶ θέλει καὶ ἀγωνίζεται. Κ' ἐπειδὴ μέσα σ' ἓναν τόπον, μέσα σ' ἓνα καιρὸ καὶ τὸ ἐξαιρετικώτερον φαινόμενο ποτὲ δὲν εἶναι ὅπως διόλου ἀπομονωμένο, σὰν οὐρανοκαταίβατο, μὰ τὸ ζωηρότερον σημάδι μιᾶς κάποιας κίνησης· ποὺ σὰ νὰρχίζῃ νὰ δείχνηται, γύρο στὸ βασιλόπουλο ἀγάλια ἀγάλια παίρνουνε ζωή,

νοιώθουνε συνείδηση, βρίσκουνε φωνή κι άλλοι άνθρωποι, όχι μοιρολάτρες, μα με κάποια ενέργεια, για την προσπάθεια προς το καλλιτέρεμα, για τον αγώνα «ὕπὲρ πάντων», για την ιδέα και για την ἀνάσταση. Βοηθοὶ τοῦ βασιλόπουλου, κάποιοι ταπεινοί, λιγαστοί, καλόγνώμοι : ὁ Κακομοιριδῆς ὁ Σιδεράς, ἡ Κυρά Φρόνηση ἡ χρυσόστομη, ἡ ἀλάθευτη Γνώση, ἡ νοικοκυρεμένη Εἰρηνούλα, ὁ Πολύκαρπος, ὁ Πολύδωρος τὸ παλληκάρι, ὁ πρωτομάρτυρας. Τὸ βασιλόπουλο, μετὴ μετρημένη συντροφιά τῶν καταφρονεμένων του διαλεχτῶν, ρίχνεται στὴ δουλειά. Ἡρακλῆς μέσα στὸ σταύλο τοῦ Αὐγία. Ὁ ἀγώνας ἄχαρος, πικρός, δύσκολος, ἐξαντλητικός, μαρτυρικός. Τὸ βασιλόπουλο δὲν ἀποκάνει, δὲν ἀπελπίζεται. Διδάσκει και διαλαλεῖ και ζῆ τὴν πρωτοβουλία, τὴν ἐνέργεια, τὴν ἐργασία, τὴ θυσία, τὴν αὐτοπεποίθησι. Ξεσκίζει «τὰ παμπάλαια κατὰ στίχα τῶν πεθαμμένων», πού με κείνα πορεύονταν μονάχα και κἀναν τοὺς λεγαρισμούς τους οἱ Μοιρολάτρες, και τὴν πουλημένη κορώνα τῶν πατέρων του, πού τὴν εἶχε ἀντικαταστήσει μιὰ γαῖδουροκεφαλῆ, τὴν ξαναγοράζει, πλουτίζοντάς τὴν με πετράδια ἀκόμα πιὸ πολύτιμα. Ὁ ὄχτρος ἀπόξω, και καρτερεῖ· μα ὁ φοβερώτερος ὄχτρος εἶναι μέσα στὸν τόπο. Μαθαίνει τοὺς ὑπηκόους του νὰ δουλεύουνε, στὴν ὥρα τους τὸ καθένα, τὰ χωράφια και τὰ ἔπλα. Ὅχι πιά στὴν ταβέρνα, μετὴ τὸ παιχνίδι και μετὴ τὸ κρασί. «Ὁ λάος μου εἶναι: σὰν ἔλους τοὺς λάους. οὔτε καλύτερος, οὔτε χειρότερος· μα ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ διοίκηση.» Και τοὺς δίνει νὰ χαροῦνε τὴ διοίκηση, ἀφοῦ πρῶτα τοὺς ἔμαθε νὰ εἶναι ὑποταχτικοί, περνώντας τους ἀπὸ τὸν πόλεμο και ἀπὸ τὸ θάνατο. Νίκη. Ἀναγέννηση. Ξανάνθισμα. Νὰ πῶς τὸ ζωγραφίζει ὁ ἴδιος ὁ συγγραφέας : «Εἶδα μιὰ χώρα σπου εἶλο οἱ δρόμοι εἶναι στρωμένοι και ἔλα τὰ σπῆτια καλοχτισμένα και ἀσπρισμένα· εἶδα χωριά σπου ἔλα τὰ καλύδια εἶναι νοικοκυρεμένα και περιτριγυρισμένα με περιβολάκια γεμάτα πορτοκαλιές, μηλιές, ἀχλαδιές, κερασιές, και ἄλλα δέντρα και λαχανικά· εἶδα χωράφια και χωράφια σπαρμένα σιτάρι και κριθάρι και κουνιά και καλαμπόκι· εἶδα ἐλαϊῶνες ἀπέραντους και ἀμπέλια πού ἀπλώνονταν ὅσο δὲ φτάνει μάτι ἀνθρώπου . . . Και τὸ βράδι εἶδα νὰ κατεβαίνουν κοπάδια οἱ ἀγελάδες ἀπὸ τὰ βουνά. Και εἶδα πρόσωπα γελαστά και ἄκουσα τραγουδία παντοῦ, και δὲν εἶδα ζητιάνο στὸ δρόμο . . . Εἶδα τὸ ποτάμι σκεπασμένο με καρδιά· μέτρησα δέκα πού ἦταν σκεπασμένα ὡς ἀπάνω με σίδερο· περνώντας τὰ σύνορά μας, εἶδα σὲ κάθε βράχο και κορυφῆ βουνοῦ, ἀπὸ ἕνα κάστρο με θεόρατους πύργους. Εἶδα στρατιῶτες σπου και ἂν γύρισα, εἶδα παιδιὰ μικρὰ νὰ τραβοῦν τόξο κυνηγώντας τὰ ἐλά-

φια, και νὰ σκοτώνουν πουλιὰ στὰ πεταχτά!» Και μέσα σ' ἕνα ὄρατο συμβολικὸ παρουσίασμα τοῦ ἰδανικοῦ τῆς ἱστορίας τούτης, μέσα σ' ἕνα τελειωτικὸ τῆς συνόψισμα στὶς τελευταῖες σελίδες τοῦ βιβλίου : « . . . Μ' ἔδειξαν ἕνα παλληκάρι πού κατάφθανε ντυμένο με μάλλινα ἄσπρα ρούχα σὰν ἔλους τοὺς ἄλλους στρατιῶτες, μετὰ τὰ βέλη του κρεμασμένα στὴ ράχη και τὸ τόξο στὸ χέρι· τὸ πρόσωπό του ἦταν ἰδρωμένο και σκονισμένο, και στὴ μέση φοροῦσε μιὰ παλιωμένη πέτσινη ζώνη σπου ξεχώριζε ἕνας μεγάλος μουντός λεκές. Ὅλοι οἱ στρατιῶτες σὰν τὸν εἶδαν, ἔτρεξαν γύρω του και φίλησαν τὰ χέρια του, και τόση χαρὰ χύθηκε στὰ πρόσωπά τους, πού παραξενεύθηκα και ρώτησα ποιὸς ἦταν αὐτός, και μοῦ ἀποκρίθηκαν : — Τὸ Βασιλόπουλο. — Και πάλι δὲν πίστεψα, και γέλασα και τοὺς ρώτησα : — Μὴν κάθεται και αὐτός ἐκεῖ ἀπάνω στὸ ἐρείπιο τοῦ βουνοῦ ; — Και μ' ἀποκρίθηκαν : — Ὅχι, ἐκεῖ κάθεται ὁ πατέρας του ὁ Βασιλιάς· τὸ Βασιλόπουλο κάθεται ἐδῶ μ' ἑμᾶς. »

*

Πρόχειρα και βιαστικά ἦλ τὸ ἔκρινε τὸ βιβλίο τῆς κυρίας Λέλιτα ὁποιος θὰ τὸ ἔβλεπε σὰ μιὰ λογαριασμένη ἀπὸ πρωτότερα ἀλληγορία γιὰ νὰ χτυπήσει μιὰ κατάσταση, φέρνοντας ἀπάνω στὴ σκηνὴ σκεπασμένα με διάφανες προσωπίδες, ὠρισμένα πρόσωπα. Τὸ «Παραμῦθι χωρὶς ὄνομα» δὲν εἶναι φιλολογικὴ ἀλληγορία, δὲν εἶναι πολιτικὸς λίβελλος, και τὰ πρόσωπα πού μᾶς παρουσιάζει δὲν εἶναι ἄνθρωποι παρμένοι ἢ ὑπονοημένοι ἀπὸ τὴν πραγματικὴ ζωὴ, μῆτε **χαραχτήρες**, καθὼς λέμε στῆς κριτικῆς τῆ γλώσσα, δηλονότι: πλάσματα ἐξαιρετικῆς ἰδιοσυγκρασίας ξεχωριστοῦ, φυσικοῦ ἀνάμεσα στὸν κόσμο γύρω τους. Τὸ ἔργο τοῦτο εἶναι, πρῶτ' ἂν ἔλα, ἕνα παραμῦθι γιὰ παιδιὰ· μα και μαζί, ἕνα διήγημα γιὰ τοὺς μεγάλους· μιὰ πλαστικὴ διαμαρτύρηση γιὰ ἕνα περίσσιο κοινωνικὸ κακό· μιὰ σάτιρα και μιὰ φάρσα· μιὰ καρικατούρα κ' ἕνα μάθημα· ἕνα βιβλίο και μιὰ πράξη. Ἔχει τὰ μεγάλα χαρίσματα τῶν ἔργων τοῦ εἶδους τούτου και, μπορεῖ, και τὰ ἐλαττώματα τῶν ἔργων πού λείπει ἀπὸ τὴ φυσιογνωμία τους μιὰ καθαρὰ τυπωμένη σφραγίδα, μα πού συναλλάζουν, τὴ μιὰ με τὴν ἄλλη, λογιῆς ὄψης, και εἶναι ἀνάγκη νὰ τις φέρη κανεὶς ὅλες γύρω, γιὰ νὰ τὸ ἐχτιμήσει τὸ ἔργο, σωστά, ὄχι νὰ σταθῆ σὲ μιὰ μονάχα. Τὸ βιβλίο τῆς κυρίας Λέλιτα παρασταίνει ζωγραφιστά, και τάχα δίνοντάς τους προσωπικότητα, τις γενικὲς ιδέες τοῦ ξεπεσμοῦ και τῆς δυστυχίας ἐνὸς τόπου· τὰ πρόσωπα τῆς ἱστορίας τῆς εἶναι **τύποι**· τὸ καθένα συνοψίζει μιὰ συνολικὴ κατάσταση· οἱ τύποι τοῦτοι ἄλλοτε σοῦ δίνουν τὴν ιδέα μιᾶς ζωῆς, ἄλλοτε σοῦ θυμίζουν τὸ χέρι μόνο τοῦ

πλάστη τους, που στέκεται αποπίσω και τραβά με το σπάγγο τα πλάσματά του. Στο θέατρο μεταφερόμενο το διήγημα τούτο, θα την έδειχνε δηλ του τη δύναμη, που καλά, ανίσως και το παραστράναν όχι ήθοποιόι, μά νευρόσπαστα. Δέν το γράφω για να το καταβάσω. Απεναντίς ήθελα ή αξία του να τονιστή. Είναι κάποια έργα, και άριστουργήματα της τέχνης, που μονάχα οι μαριονέτες θα τα έρμηνεύσαν ταιριαστά, έτσι καθώς είναι γινόμενα από πρόσωπα άπλά, αλύγιστα, μονοκόμματα, πρωτόγονα. Στο είδος τούτου του Λόγου μπορείς να βάλης, βέβαια, και δοκιμές πρωτόπειρων που του κάκου άγωνίζονται να τη συλλάβουν τη ζωή, μά και δημιουργήματα, από κάποιες άρχαίες τραγωδίες, ίσα με το θέατρο του Μέτεριλιχ.

Το έργο γράφτηκε, σωστά σωστά, για παιδιά. «Παιδικές σελίδες» Ένα ήθικό πιστό προσφερόμενο σε καλότεχο ποτήρι. Πατριωτικό μάθημα σε ζωγραφιές. Μά ο παιδαγωγός ξεχνιέται. Μεθ' από το θέμα του. Πάει πέρα από τα σύνορά του. Το έργο είναι βρασιμένο άπάνω στην άπλή παιδιάτικη ψυχολογία του παραμυθιού, όχι στού ρομάντσου την περίπλοκη ψυχολογία, την αναλυτική τέχνη. Ηρωες και σκηνές του, με το μονοκόμματο και με το αλύγιστο, σαλεύουν, κατορθώνουν, ζούνε, μορφάζουν, θριαυτορούν. Μά ήρωες και σκηνές του κρύβουν κάτι μέσα τους που τους ζέρνει έξω και μακριά από τα σύνορα του άκαου παραμυθιού, και τους κάνει σημάδια και σύμβολα κοινωνικά, πολιτικά, έθνικά. Μπορεί να χάνουν τότε από τη δροσιά κι από την ποιήση που θα είχαν ανίσως μέναν άγνότερα μέσα στον κύκλο τους, μά κερδίζουν από τη άλλη τη μεριά, κάτι τι παίρνουν ένα βάθος ήθικό. Για να γράψη κανείς βιβλία για τα παιδιά, και μάλιστα στους καιρούς που ζούμε, τα φροδελιανά τα περιβόλια ως τα καλλιερσούν οι σχολαστικοί, που δέν ξέρουν τί θα πη παιδί, και τα ζαχαροκούλουρα ως τα προσφέρουνε κρυφά οι ανίδεες παραμάνες Έδω πρέπει να ύψώνεται ο δάσκαλος σε ποιητή της αλήθειας, και ή μητέρα σε προσήγισσα του θυμού.

Η κυρία Δέλτα, γυναίκα και μητέρα. Μάς έδωκε δείγματα συγγραφικής τέχνης που πρέπει να τα προσέξουμε. Στο «Νουμά» έγινε, πριν από μένα, έ λόγος που ταιριάζει, για το έργο της. Ένα ιστορικό διήγημα «Για την Πατρίδα», που συμπλήρωμά του είναι κάποιο άλλο, «Τόν Καιρό του Βουλγαροκτόνου», καθώς επιγράφεται, βυζαντινό μυθιστόρημα, που θα φνη, σε λίγο, και άλλα άκόμα, κ' ένα παραμυθιάκι έξαίσιο, «Η καρδιά της βασιλοπούλας». Φανερό πως πρώτ' απ' όλα ή καρδιά της μητέρας θα την έσπρωξε τη φαντασία του

συγγραφέα· το άθλιο παιδευτικό σύστημα, βασισιμένο σε ψευτισμένη γλώσσα, θα της κίνησε την άγανάχτηση και θα της γέννησε τη διαμαρτύρηση. Και μονάχα ή γλώσσα που μεταχειρίζεται στα βιβλία της ή κ Δέλτα θα έφτανε για να εξηγήση την άγανάχτηση τούτη και τη διαμαρτύρηση, κι ανίσως οι δυο τούτες Μούσες δέν ήθελαν τόσο καθαρά δειχτή στο «Παραμύθι χωρίς όνομα.» Η γλώσσα της κ. Δέλτα είναι καθάρια χαρακτηρισμένη δημοτική· μά θα ήθελα έδω να σημειώσω κάποιες παρατήρησης και άπορίες που γεννιούνται άθελα στο νου μου για κάποιες, από συντηρητικούς δισταγμούς κ' επιφυλαχτικότητες, ανακολουθίες της γλώσσας τούτης, και με δηλ την πολύτιμη βοήθεια που έδωκε στο συγγραφέα επιστήμονα της αξίας του κ. Μανόλη Τριανταφυλλίδη· ανακολουθίες άνώφελες πιά που δέν μπορεί να συνταιριάσουν με την γενική την ιδέα, καθώς και με τάλλα τα λογικά και τα γενναία τα μεταχειρίσματα, της γλώσσας που γράφει ο συγγραφέας τους. Ό,τι πρέπει τη στιγμή τούτη να τονίσω, γιατί μ' άρέσει, είναι κάποιος άρρενωπός τόνος που ξεχωρίζει, συγκρατητά, το έργο τούτο. Πάω να πιστέψω πως ο άντρας για την τέχνη του χρειάζεται κάποιον θηλυκό στοιχείο, και ή γυναίκα κάποιο άντρικόιο φέροισμο. Πολλές φορές, όπου ή γυναίκα φάνηκε, το αίστημα κάποιου άδικου την έσπρωξε θυμωμένη κ' έριξε φωνή· κ' έτσι τα βιβλία της είναι σε μνημέστα. Η ιστορία της φιλολογίας μάς φύλαξε κάποια περιέργα παραδείγματα. Έτσι ο χριστιανικός θυμός για τα βάσανα του σιλάβου γέννησε την «Καλύδα του Θωμά» της Έριέττας Στowe. Έτσι ο κοινωνικός θυμός για τα παθήματα της φτωχολογίας υπαγόρευσε πολλούς από τους στίχους της Άδα Νέγρη. Έτσι ο μεταφυσικός θυμός μπρός στο ξεσκέπασμα του θείου από τους θετικιστές φιλόσοφους μάς έδωκε τα ποιήματα της Άκχερμαν. Έτσι ο καλολογικός θυμός. Έστερ' από το διάδασμα των έργων του Ούτμαν, των κατηγορούμενων ως ελόγγων και ως ανήθικων, έκαμε την Άννα Gilchrist, δέσποινα μολαταΐτα και μητέρα από τις σεδιστότερες της άγγλικής κοινωνίας, να διαλαλήση άνεπιφύλαχτα το θαυμασμό της προς τα έργα του Ούτμαν, και τα ελόγγια και τ' ανήθικα. Έτσι ο έπιστημονικός θυμός, μπροστά στο άδιάντροπο περιγέλασμα της δαρβινικής θεωρίας, έσπρωξε την Κλημεντία Royer να μεταφράση τα έργα του Δαρβίνου με σοφά κ' ένθουσιαστικά προλεγόμενα. Άνάλογα και ο μητρικός θυμός, μπροστά στη συστηματική άποχτήνωση του παιδιού, θάρριξε τον πρώτο σπόρο για την πατριωτική δουλειά της κυρίας Δέλτα που την παρακλόυθοιμε με χαρά. Ξεχωριστά, για την

ιδέα της διανοητικής αναγέννησης με τ'όργανο της γλώσσας, στην περίπτωση τούτη, τὸ μέσο τὸ ἀποτελεσματικώτερο, τὸ, πῶς πολὺ κι ἀπ' ὅλα τὰλλα, πραχτικό, εἶναι τὸ βιβλίον.

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

Ο ΚΑΝΤΗΛΑΝΑΦΤΗΣ ΤΟΥΡΑΝΟΥ

Ἀφιερώνεται τοῦ Κ. ΘΕΟΤΟΚΗ

Μιά φορὰ κ' ἕναν καιρὸ, εἶταν ἕνα καλὸ ἀγωνάκι, ποὺ εἶτανε πολὺ δυστυχημένο. Νά, ὅλο πεινούσε κι ὅλο κρύωνε· οἱ γονεῖς του δὲν τὸ ἀγαπούσανε καὶ ποτέ τους δὲν τοῦ λέγανε κανένα λόγο γλυκό. Ψυχὴ δὲ φρόντιζε γιὰ τὰ γωράκι, γιὰ τὸ τί ἔκανε μήτε γιὰ τὸ τί σκεφούλες τοῦ περνούσανε ἀπὸ τὸ μυαλοῦδάκι του· συχνὰ τὸ μαλλώνανε ἄδικα κι ἀφτὸ πονοῦσε κι ἀπορούσε. Ἡ ὀχτωχροναίτικη καρδούλα του, πάντα σὰ σταναχωρεμένη, δίχως νὰ ξέρη γιατί· παρηγοριὰ μάλιστα καμιά δὲν εἶχε τὸ καημένο, ἐπειδὴ δὲν μπορούσε νὰ κάνει νὰ πάη ὁ νοῦς του στὰ μελλούμενα, σὰν παιδάκι· ἀνῆξερο ποὺ εἶτανε. Ὑπάρχουσε πολλὰ παιδιὰ σὰν τὸ δικό μας, ποὺ εἶναι σὰν τὸ δικό μας ἀξιολύπητα. Μὰ τοῦ δικοῦ μας τοῦ ἔτυχε κάτι ποὺ πρέπει νὰ τὸ μολογήσουμε, συχνὰ δὲν τυχαίνει. Τὸνομά του Καίσαρας.

Μιὰ μέρα, πρὸς τὸ δείλι, ποὺ ξεψυχούσε ἥλιος χυνοπωριανός, ὁ Καίσαρας κάθησε μιὰ στιγμή στὰ σκαλοπάτια τῆς δξώπορτας τοῦ σπιτιοῦ τους. Οἱ γονεῖς του—ἀχ! δὲν ἤθελα νὰ πῶ καὶ ἡ μητέρα του—τὸν εἶχανε διώξει ἀπὸ μέσα. Ὁ Καίσαρας τὸ βρήκε πολὺ ἄδικο κ' ἔκλαιγε ἢ ψυχίτσα ἢ τσαλαπατημένη, ποὺ δὲν μπορούσε νὰντέξη σὲ τόσους παιδιακήσιους καημούς. Ἦρθε ἄξαφνα ἕνας ἄθρως καὶ κάθησε ἀντίκρυ του, λαμπροτυμένος, ματάκια μου, κι ὁμορφος ὁμορφος· νόμισε ὁ Καίσαρας πὼς ἔδλεπε ἄγγελο. Ἐμεῖς πάλε, ἂν κρίνουμε ἀπ' ὅσα ἔκαμε κατόπι, θαρροῦμε πὼς εἶτανε κανένας ἀγαθὸς γέρος, ποὺ μπορούσε πολλὰ.

Μεγάλῃ ἐντύπωση ἔδωσε τοῦ Καίσαρα ἕνα μακρὸ μακρὸ βραδὶ ποὺ κρατοῦσε, καὶ ποὺ στὴν ἄκρη του ἔκει ἀπάνω ἀπάνω, ἴσια μὲ τὰστέρια, εἶχε κόκκινο φαναράκι· τὸ φαναράκι λὲς κι ἄγγιζε τὸν οὐρανὸ. Παρατήρησε ἀκόμη τὰ μάτια τοῦ ἀγαθοῦ γέρου, ποὺ τὸ φῶς τους ἔλαμπε καὶ ζέστανε συνάμα·

—«Παιδάκι μου, τοῦ λέει, φαίνεσαι δυστυχημένο καὶ σὲ βλέπω ποὺ κλαῖς. Ὡστόσο τὸ ξέρω, Καίσαράκι μου, πὼς εἶσαι καλὸ καὶ καλοσυνείδητο παιδί. Πολὺ σὲ λυποῦμαι κι ὁμως δὲν μπορῶ νὰ σὲ βοηθήσω. Ροῦχα νὰ σοῦ δώσω δὲν ἔχω· ἀδύνατο κιόλας νὰ σὲ πάρω μαζί μου μακριάθε ἀπὸ τοὺς

κακοὺς σου τοὺς γονεῖς. Θὰ τὸ καταλάβης ἀμέσως γιὰτὶ δὲν ἀδειάζω. Ἐγὼ εἶμαι ὁ καντηλανάφτης τοῦρανοῦ. Τοὺς ἥλιους ὅλους, ἐπειδὴ δὲν ὑπάρχει μονάχα ὁ δικός μας, ἐγὼ τοὺς ἀνάφτω· ἐγὼ, κάθε βράδι, τρέχω δῶθε καίθε στοὺς οὐρανοὺς, γιὰ νὰ λάμπουνε τὰστέρια καὶ τὸ πρωῖ, δὲν τὸ φαντάζεσαι, τί δουλειὰ ἔχω μὲ τὸν ἥλιο μας, ὥσπου τὸν ἀνάψω. Βέβαια πὼς εἶναι ὠραῖο τὰπάγγελμά μου. Μὰ συχνὰ κανεὶς ἀγναντέθει πράματα λυπητερά, γιὰτὶ ἐννοεῖς πὼς περπατῶ στοὺς διάφορους πλανήτες μέσα, ὅταν εἶναι ἀναμμένοι, καὶ σὲ ὅλους ὑπάρχουνε σὰν καὶ σένα, δυστυχημένοι.»

—«Ἄχ! καλέ μου κύριε καντηλανάφτη τοῦρανοῦ, πάρτε με. πάρτε με μαζί σας, ψιθύρισε τὸ ἀγῶρι, σὰ νὰ μιλοῦσε σ' ὄνειρο.»

—«Δὲ γίνεται! τοῦ ἀποκρίνεται ὁ γέρος. Μὲ τὰ χίλια τὰ τρεξίματά μου ἄνω κάτω, νὰ πάρω μαζί μου κ' ἕνα παιδί! Ἀδύνατο! Καημένο μου, θὰ φοβόμαστε νὰ σ' ἀφήσω ἄξαφνα σὲ καμιά γωνιὰ τοῦ ἀπέραντου. Γιὰ νὰ σὲ παρηγορήσω, θὰ σοῦ κάμω ἕνα χάρισμα. Μοῦ τυχαίνει κάποτε, ἀνάφτοντας τὰστέρια, νὰ σπάσω μὲ τὸ βραδὶ μου κανένα κομματάκι ἀπὸ τοὺς ἀρίφνητους, ἀξεδιὰκριτους, ἐλάχιστους κόσμους ποὺ βρίσκονται ἀνάμεσά μας καὶ τῶν ἀστεριῶνε, ἀνάμεσα τῶν ἀστεριῶνε καὶ τοῦ ἀπόμακρου μέρους ὅπου λάμπουνε οἱ συναστεριές. Εἶναι τόσοι καὶ τόσοι κόσμοι ἐκεῖ ἀπάνω. Δὲν πειράζει νὰ σπάσω ἕνα δυὸ τιποτένιους. Κανένας κιόλας δὲν τὸ βλέπει. Τὰ κομματάκια ὁμως τὰ βάζω στὴν τζέπη μου μάνι μάνι καὶ τὰ φυλάγω. Θὰ σοῦ χάρισω ἕνα.»

Καὶ λέγοντας τέτοια λόγια, ὁ καντηλανάφτης τοῦρανοῦ δίνει στὸν Καίσαρα ἕνα κομματάκι κροσταλλένιο, ποὺ ἔδγαζε ἀσυνήθιστο, ἀταίριαστο, ἀνείδωτο φῶς. Κι ὁ καλὸς ὁ γέρος ἔγνεψε φιλικὰ τοῦ παιδιοῦ κι ἀπομακρῦθηκε μὲ ἄρμονικὸ, βυθμικὸ βήμα κι ἀλαφρό.

Ἐμνησκε σαστιμένο τὸ παιδί στὴ θέση ὅπου τᾶφησε ὁ καντηλανάφτης τοῦρανοῦ. Τώρα ὁμως ἀπέραντη οὐράνια χαρὰ τοῦ ἀπογιάμιζε τὴν καρδιά του. Εἶχε βάλει στὸν κόρφο του τὸ κομματάκι· τὸ πολῦτιμο· μάνιζε πάντα ὁ ἀνεμος ζῆω καὶ φυσοῦσε μέσα στὰ τρυπημένα, στὰ κυρτελλιασμένα του τὰ ροῦχα· τὸ σπῆτι πάντα σφαλοχτό· μάθρη πάντα ἢ νύχτα ὀλόγυρά του. Μὰ τοῦ φαινότανε πὼς μονομὰς μεγάλωνε μεγάλωνε τὸ μυαλό του, πὼς μέσα τρέχανε, πηδούσανε ἰδέες σὰν τὰ κοττόπουλα στὴν ἀβλίτσα. Καὶ **κατάλαβε**. Κατάλαβε κ' ἐννοεῖσε ἀμέσως πὼς εἶτανε πιά ἐφτυχημένος. Κατάλαβε τόντις πὼς εἶναι ἡ ζωὴ μακρινή, πὼς ὁ κόσμος καλὸς εἶναι ὅσο καὶ κακός, πὼς οἱ καημοὶ του θάχουνε κ'

ένα τέλος. Κατάλαβε ἀκέμη πιό πολύ πώς σάν ἡλιος καινούργιος, στά σωθικά του ἀνάτελνε ψυχὴ πού δὲν τὴ γνώριζε ὡς τὰ τότες, πώς ἀπὸ δῶ κι ὀμπρός θὰ πιάσῃ ἔλα ἔλα νὰ τάγαπᾶ, ἔλα θὰ θέλῃ νὰ τὰ φιλήσῃ, ἀπὸ τὸ λούλουδο τοῦ κάμπου ἴσα μὲ τὰ θάματα τοῦρανοῦ. Εἶχε πιὰ στά στήθια του τὸν ἐσώψυχο τὸν ἥλιο, τὸ μεγαλύτερο τάγαθὸ πού μπορεῖ ὁ ἄθρωπος νὰ πάρῃ ἀπὸ τὸ μουσικὸ χέρι τῆς Μοίρας.

Καὶ τόντις ὁ μικρὸς ὁ Καίσαρας ἔγινε κατόπι μεγάλος ποιητής.

Κεριακή, ἔξη—δεφτέρα, ἐφτά τοῦ Σποριά, 1910.

ΨΥΧΑΡΗΣ

ΠΑΡΟΙΜΙΕΣ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

(ΠΑΡΟΙΜΙΕΣ ΤΟΥ ΙΝΔΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ ΡΑΜΑ ΚΡΙΣΝΑ)

Τέσσεροι τυφλοὶ πῆγαν νὰ δοῦν ἕναν ἔλεφα. Ὁ ἕνας ἄγγιξε τὸ πόδι του καὶ εἶπε «ὁ ἔλεφας εἶναι σάν κολώνια.» Ὁ δευτέρος ἄγγιξε τὴν προσβοκίδα καὶ εἶπε «ὁ ἔλεφας εἶναι σὰ χοντρό ραβδί ἢ ρόπαλο.»

Ὁ τρίτος ἄγγιξε τὴν κοιλιά καὶ εἶπε «ὁ ἔλεφας εἶναι σὰ μεγάλη στάμνια.» Ὁ τέταρτος ἄγγιξε ταῦτα καὶ εἶπε «ὁ ἔλεφας εἶναι σάν κόσκινο.»

Ἔτσι πιάσανε καινὰ γιὰ τὸ σῆμα τοῦ ἔλεφα.

Ἐνας διαβήτης πού τοὺς εἶδε ἔτσι νὰ μαλώνουν τοὺς ρώτησε «Τὶ πάθατε;» Τοῦ ἰστορήσανε τὰ τρεχοῦμενα καὶ τοῦ ζητήσανε νὰ μεσολαβήσῃ. Ἐκεῖνος εἶπε «Κανεῖς σας δὲν εἶδε τὸν ἔλεφα. Ὁ ἔλεφας δὲν εἶναι σάν κολώνια, ὅμως μὲ κολῶνες μιάζουν τὰ πόδια του. Δὲν εἶναι σὰ μεγάλο σταμνί, μὰ μὲ σταμνὶ μιάζει ἡ κοιλιά του. Δὲν εἶναι σάν κόσκινο, μὰ μὲ κόσκινο μιάζουν ταῦτά του. Δὲν εἶναι σὰ χοντρό-ξυλο, μὰ ἔτσι μιάζει ἡ προσβοκίδα του. Ὁ ἔλεφας μιάζει μὲ ὅλα αὐτὰ μαζί.»

Ἔτσι μαλώνουν καὶ ὅσοι βλέπουν τὸ Θεὸ ἀπὸ μιά του μόνο ὄψη.

Ἐνας Βραχμάνος ἔσκαψε περιβόλι καὶ τὸ δοῦλεψε μέρα καὶ νύχτα.

Μιά μέρα μιά ἀγγελίδα μπῆκε στὸ περιβόλι καὶ ἔφαγε ἕνα δεντράκι, τὸ πιὸ ἀγαπημένο τοῦ Βραχμάνου· καὶ ἐκεῖνος βλέποντας τὸ δεντράκι του καταστρεμένο, ἔδωκε τῆς ἀγγελίδας τέτοιο ξύλο πού ψόφησε ἀπ' τὶς λαβοματιές.

Γλήγορα μαθεύτηκε πὺς ὁ Βραχμάνος σκότωσε τὸ ἱερὸ ξύλο.

Ὁ Βραχμάνος αὐτὸς εἶτανε τάχα Βενταντιστής, καὶ σάν τοῦ κατηγορήσαν τὸ ἔγκλημα, τὸ ἀρνήθηκε λέοντας «Ὅχι, δὲ σκότωσα τὴν ἀγγελίδα· εἶναι τὸ

χέρι μου πού τὸκανε, καὶ ἐπειδὴς ὁ Ἴντρας εἶναι ὁ προστάτης θεὸς τοῦ χεριοῦ, ἂ φταίει κανεὶς γιὰ τὸ σκότωμα τῆς ἀγγελίδας, αὐτὸς εἶναι ὁ Ἴντρας, καὶ ὄχι ἐγώ.»

Ὁ Ἴντρας ἀπ' τὰ οὐράνια ἄκουσε ὅλο τοῦτο, πῆρε μορφὴ γέρου Βραχμάνου, ἦρθε στὸ νοικοκύρη τοῦ περιβολιοῦ καὶ ρώτησε, «Πιανὸ περιβόλι εἶναι τοῦτο;»

ΒΡΑΧΜΑΝΟΣ.—Δικό μου.

ΙΝΤΡΑΣ.—Ὁραῖο περιβόλι. Ἔχεις τεχνίτη περβολάφη, τί κοίτα πόσο ταχτικά καὶ μαστορικὰ φύτεψε τὰ δέντρα!

ΒΡΑΧΜΑΝΟΣ.—Κι' αὐτὸ ἔργο δικό μου εἶναι. Γὰ δέντρα φρυτεύονται μὲ δική μου ἐπιστάσια καὶ ὁδηγία.

ΙΝΤΡΑΣ.—Ἀλήθει! Πολὺν ξυπνὸς εἶσαι. Μὰ ποιὸς κατάστρωσε τοῦτο τὸ μονοπάτι; Εἶναι πολὺ καλὰ σκεδισμένο καὶ ταχτικά κανομένο.

ΒΡΑΧΜΑΝΟΣ.—Κι' αὐτὸ ἐγὼ τὸ ἔκανα.

Τότες ὁ Ἴντρας εἶπε «Ἀφοῦ ὅλα αὐτὰ εἶναι δικά σου καὶ περηφανεύεσαι πὺς ὅλα στὸ περιβόλι ἀπ' τὰ χέρια σου εἶναι κανομένα, εἶναι κομιάτι ἄδικο νὰ ρίχνεις τὸ σκότωμα τῆς ἀγγελίδας στὸ δύστυχο τὸν Ἴντρα.»

*

Πολλοὶ δρόμοι πηγαίνουν στὴν Καλκούττα.

Κάποιος ξεκίνησε ἀπὸ τὸ σπίτι του σὲ ἀπόμακρο χωριὸ πρὸς τὴν πρωτεύουσα. Ρώτησε ἄλλον στὸ δρόμο· «Πιὸ δρόμο νὰ τραβήξω γιὰ νὰ φτάσω γλήγορα στὴν Καλκούττα;» Κεῖνος εἶπε, «Ἐδὼ τραβᾶ.»

Σάν πῆγε κάμποσο δρόμο ἀπάντησε ἄλλον ἄθροπο καὶ ρώτησε· «Εἶναι ὁ κοντινότερος δρόμος πρὸς τὴν Καλκούττα;» «Ὡ! ὄχι» ἀπάντησε κεῖνος· «σὶς πῖσω καὶ τραβήξε ἀριστερά.» Ὁ χωριανὸς μας τὸκανε. Καὶ σάν περπάτησε κάμποσο σὲ τοῦτο τὸ δρόμο ἀπάντησε καὶ τρίτον ἄθροπο πού τοῦδειξε ἄλλο δρόμο γιὰ τὴν Καλκούττα. Ἔτσι ὁ ταξιδιώτης δὲν πῆγαινε μπροστὰ μὰ ἔχασε τὴ μέρα του ἀλλάζοντας δρόμους. Ἀφοῦ ἤθελε νὰ φτάσῃ στὴν Καλκούττα ἔπρεπε νὰ εἶχε ἀκολουθήσῃ τὸ δρόμο πού τοῦδειξε ὁ πρῶτος διαβήτης. Ἔτσι κι ὅσοι λιθμοῦν νὰ φτάσουν στὸ Θεὸ πρέπει νὰκολουθοῦν ἕνα καὶ μόνο ὁδηγὸ.

*

Ἐνας μαθητὴς τέτοιου εἶχε πίστη στὴν ἀπέραντη δύναμη τοῦ δασκάλου του, πού πέρουσε ποταμὸ περπατητὰ μὲ μόνο τὸ νὰ προφέρει τὸνομά του.

Ὁ δάσκαλος βλέποντάς το εἶπε μέσου του· «Μπρέ, ἔχει τὸνομά μου τέτοιου δύναμη; Μὰ τότες χωρὶς

ἄλλο εἶμαι μεγάλος καὶ παντοδύναμος!»

Καὶ τὴν ἄλλη μέρα δοκίμασε ὁ ἴδιος νὰ περπατήσει στὸν ποταμὸ λέγοντας: «Ἐγώ, Ἐγώ, Ἐγώ!» μάλιστα ὁμως πάτησε τὰ νερά, καὶ πῆγε στὸν πάτο καὶ πνίγηκε.

Ἡ πίστι κάνει θαύματα, μὰ ἡ ματαιοσύνη κι' ὁ ἐγωϊσμός κιταστρέφουν τὸν ἄθροπο.

ΜΑΡΚΟΣ ΑΡΒΑΝΙΤΗΣ

ΜΙΑ ΝΥΧΤΑ ΤΟΥ ΖΟΥΦΡΟΥΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Στὴ βδομαδιαίτη φημερίδα τοῦ Παρισιοῦ *L' Opinion* (3 Avril 911, page 432) δημοσιεύτηκε τὸ ἀκόλουθο ἄρθρο τοῦ Ψυχάρι :

Δυὸ βδομάδες τώρα μᾶς ἔρχονται σκεδὸν κάθε μέρα ἀπ' τὴν Ἑλλάδα εἰδησοὶς τρομαχτικῆς. Θὰ γίνῃ συλλαλητήριον γιὰ τὴ γλῶσσα: ἓνας καθηγητὴς ζητεῖ νὰ μπεῖ στὸ Σύνταγμα ἓνα ἄρθρον γιὰ τὴ γλῶσσα: ἡ Βουλὴ συνεδριάζει δυὸ μέρες καὶ δυὸ νύχτες στὴ σειρά γιὰ τὴ γλῶσσα: ἀπαιτοῦνε τὴν ἀπόλυση μερικῶν ὑπαλλήλων γιὰ τὴ γλῶσσα τους: ἡ Κυβέρνηση κοντεύει νὰ πέσει πάλι γιὰ τὴ γλῶσσα. Ὁ Παρισιάνος βαστᾷ τὸ κεφάλι του, χωρὶς νὰ καταλαβαίνει πῶς καὶ γιατί μιὰ γλῶσσα μπορεῖ νὰ ἀνακατεῦται μὲ τόσες σάλτσες πολιτικῆς.

Αὐτὸ θέθελα νὰ ξηγήσω ἐδῶ μὲ λίγα λόγια. Στὸ ζήτημα τῆς ἐλληνικῆς γλώσσας, μὲ τὴν ἰδέαν πῶς μιῶ σ' ἄνθρωπος πρὸς τὸ ἔξερουν, θάμην σύντομος. Ἀπ' τὴν ἀρχαία γλῶσσα τοῦ Ὀμήρου, τοῦ Πλάτωνος καὶ πρὸ ὕστερα τῆς Νέας Διαθήκης, σηματοπίστηκε σιγά-σιγά, κανονικῶς ἢ νεοελληνικῶς ἢ γλῶσσα αὐτὴ εἶναι γιὰ τὰ ἀρχαία ἐλληνικά, ἔτι εἶναι γιὰ τὰ λατινικά τὰ γαλλικά, ἄς ποῦμε ἔτι εἶτανε στὸ δέκατο ἔχτο αἰῶνα, τὸν καιρὸ πρὸς δυὸ μεγάλοι πεζογράφοι, ὁ Ραμπιέλ καὶ ὁ Μονταίνος, παίρνοντας τὴ γλῶσσα ὅπως εἶταν ὀλοκαίνουρια ἀκόμα προσπαθοῦσαν νὰ τὴν ταιριάξουν σ' ὅλες τὶς ἀνάγκες τῆς σκέψης. Στὴ λογοτεχνία τὰ νεοελληνικά, ἔτσι ὅπως τὰ δρῶσαμε, βρίσκονται στὴν περιδο αὐτῆ τῆς κατεργασίας καὶ τοῦ σηματοπισμοῦ. Αὐτὰ ἔναι τὰ ἐλληνικά πρὸς οἱ καθαρευουσιάνοι—ὅπως τοὺς λέν σήμερα οἱ ἐφημερίδες—δὲ θένε. Θένε καλὰ καὶ σώνει τὰρχαία ἐλληνικά λίγα ἢ πολὺ κλασσικά, ἀττικά, βυζαντινὰ κτλ.

Τὰλλα ἐλληνικά τὰλθινά, εἶναι γι' αὐτοὺς *χουδαῖα, ἀπόβλητα, διεφθαρμένα, αἰσχος* γιὰ τὴν Ἑλλάδα.

Κατὰ παιδιακήσια ἀντίφασιν, αὐτὰ τὰ ἀπόβλητα ἐλληνικά μιλοῦνε: τὰ ἐλληνικά πρὸς δὲ μιλοῦνε τὰχουν γιὰ τὰ μόνον ἀξία νὰ γράφονται.

Δὲ θὰ συζητήσω ἐδῶ αὐτὲς τὶς παιδιατικῆς πράξεις. Δὲ θὰ δεῖξω ἐδῶ πῶς αὐτὴ ἢ καθαρευουσιάνικη γλῶσσα, ἢ τόσο τάχα καθαρῆ, εἶναι ἓνα χοντροκαμωμένο ἀνακάτωμα ἀπὸ ξενισμοὺς καὶ μακαρονίστικα ἐλληνικά. Δὲ θάποδειξω πῶς αὐτὴ ἢ γλῶσσα βρίσκεται στοὺς ἀντίποδες τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς, πρὸς ἓνα μονάχα νόμιμον παιδί ἔχει, τὴ νεοελληνικῆ. Θέλω μόνον νὰ δεῖξω πῶς μποροῦν καὶ γεννιοῦνται τόσα πάθη ἀπὸ ἓνα γλωσσικὸ ζήτημα.

Ξέρετε τὴ νύχτα τοῦ Ζουφρουά, τὴ νύχτα αὐτὴ πρὸς ὁ πιστὸς ἐξετάζει καὶ βλέπει νὰ γκρεμίζονται μιὰ μιὰ οἱ πεποίθησες του, χωρὶς χαρὰ, χωρὶς ἐμπιστοσύνη στὰ μελλούμενα, γιατί ἀκόμα ἔχει τὴ θλίψη τῶν περασμένων του. Ἐνας νέος Ρωμιὸς μοῦκαμε τὴν προσωπικὴ ὁμολογία μιᾶς γλωσσικῆς νύχτας τοῦ Ζουφρουά. Τοῦχανε μάθει ἀπὸ παιδί νὰχει πίστη στὰρχαία, νὰ βλέπει στὰρχαία τὸ πρότυπον ὀλων τῶν ἀρετῶν, νὰνεβάξῃ μὲ καμάρη τὴν καταγωγὴ του σ' αὐτὰ, ἀπ' αὐτὰ νὰ κρεμνᾷ τὸ λόγο τοῦ εἶναι του, τὴν ἴδιαν του τὴν ὕπαρξιν, τὴν ὀλότελαν νέα. Αὐτὰ τὰ ἐλληνικά τοῦ τὰ μαθαίνουνε στὸ σχολεῖον, τοῦ λένε πῶς πρέπει νὰ τὰ γράφει, πῶς ἓνα γράμμα τῆς μητέρας του δὲν πρέπει νὰ τολμᾷ νὰ τὴ λείει *Ἀγαπητὴ μητέρα ἢ ἀγαπητὴ μαμὰ ἀλλὰ προσφιλὲς μοι μῆτερ*. Αὐτὴ τὴ διαταγὴ τὴν κάνει μ' εὐλάβεια. Ἀργότερα, ἂ γράφει κανένα βιβλίον τὸ γράφει σ' αὐτὰ τὰ ἐλληνικά. Αὐτὰ τὰ ἐλληνικά τὰ βλέπει παντοῦ, στὴν Ἐκκλησιᾶ καὶ στὴν Πολιτεία, στοὺς νόμους καὶ στὸ Σύνταγμα, στοὺς λόγους τῶν βουλευτῶν του, στίς ἀπόφασες τῶν δικαστῶν του, στὰ βιβλία τῶν σοφῶν του, τί λέω; καὶ στὴ φιλολογία τοῦ ἀκόμα, πρὶν ἀπὸ λίγα χρόνια, ὡς καὶ στὴ μετάφραση τῆς «Νανᾶς» τοῦ Ζολᾶ.

Αὐτὰ τὰ ἐλληνικά, ὅπως βλέπετε, εἶναι ὀλη ἢ ζῶη του.

Ἐνα πρᾶμα μονάχα δὲν κάνει μ' αὐτὰ τὰ ἐλληνικά. Δὲ μιᾷ. Τοῦ κάκου, δὲν μπορεῖ. Εἶναι πάρα πολὺ μακριά, πάρα πολὺ μακρινά, πάρα πολὺ κρῶα.

Δὲ θάγαπήσῃ ποτέ τὴ γλῶσσα αὐτῶν τῶν σχολαστικῶν. Ἐνας βουτηχτὴς ἀπ' τὴν Κάλυμνον μούδηγότανε μιὰ μέρα πῶς στὸ βυθὸ τῆς θάλασσας, στίς πρώτες του βουτηξιές, θυμούμενος τὴν ἀρραβωνιαστικῆ του, ἔκανε τραγοῦδια καὶ τῆς τᾶστελνε μὲ τὸ νοῦ.

— «Ἐκεῖνη τᾶκουε ἀπάνου ἐκεῖ, μούλεγε ἀκόμα, τὴν ὄραν πρὸς ἐγὼ τῆς τὰ ταίριαζαν ἐκεῖ κᾶρου».

Ἐν ἢ Ρωμισπούλαν ἄκουε τόσο καλὰ τὰ τραγοῦδια τοῦ βουτηχτῆ, τοῦ σφουγγαρά τραγουδιστῆ, τᾶκουε γιατί ὁ ἀρραβωνιαστικῆς τῆς δὲν τᾶπλεκε στὰρχαία ἐλληνικά. Τᾶπλεκε στὴ γλῶσσα τῆς καρ-

διάς του. Μόνο στή γλώσσα τῆς μάνας του μπορεί ἕνας Ρωμιός σήμερα νά πει ἔλη του τήν ψυχή κι ἔλη του τή σκέψη.

Αὐτοὶ οἱ στοχασμοὶ καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἀκόμα βασανίζανε δίχως ἄλλο τὸ φίλο μου τὴ νύχτα του ἐκείνη τοῦ Ζουφρούα. Ἐβρισκε σιγά-σιγά πὼς μονάχα χίμαιρες εἶχε λατρέψει ὡς τότε, πὼς αὐτὰ τὰ ἑλληνικά πού τὸν φορτώνανε δὲν εἶντανε δὲν μπορούσανε νά ναι τάρχατα, μόνο κάτι κορακίστικα χωρὶς ὄνομα καὶ χωρὶς ἐποχή, πὼς χρειάζόταν ἕνα καινούριο ὄργανο στὴν καινούρια του ζωή. Κι αὐτὸ τὸ βραχνὰ τῶν περασμένων, τὸν ἔδωχε μὲ τὸ χέρι του γιὰ νὰ πᾶει στὰ μελλούμενα. Μά, τὴ στιγμή αὐτή, σὰν τὸν Ἑρρίκο Χάινε, πού, ἀφοῦ σύντριψε μέσα στὴν καθεδράλα τῆς Κολωνίας τοὺς σκελετοὺς τῶν τριῶν μάγων βασιλιάδων, βλέπει κύματα αἵμα νάναδρύζουν ἀπ' τὰ στήθια του, ἔτσι κι ὁ Ρωμιός μου, βρίσκοντας τὴν ἀλήθεια θυμώνει κ' ὑποφέρει πού ἔχασε τόσα χρόνια κυνηγώντας ἕνα ψεύτικο ἰδανικό.

Αὐτὸ τὸ πρᾶμα μᾶς δείχνει τὸ δρόμο. Ἄν, ἀλλάζοντας ὅ,τι πρέπει νάλλάξει, πῆτε μέσα σας πὼς δὲν ὑπάρχει θρησκευτικὸ ζήτημα στὴν Ἑλλάδα, πὼς τὸ γλωσσικὸ ζήτημα εἶναι τὸ ἀληθινὸ θρησκευτικὸ ζήτημα, πὼς αὐτὴ ἡ κατάσταση τῆς διπλῆς γλώσσας καὶ γι' αὐτὸ τῆς διπλῆς συνείδησης, τῆς διπλῆς σκέψης, τῆς διπλῆς ὑπαρξῆς, εἶναι μιὰ κατάσταση πού ἀπορροφᾷ ἀλάκερο τὸ άτομο, ὅσο ἕνα δόγμα, ὅσο μιὰ θρησκεία, τότε θὰ καταλάβετε, πὼς ἡ γλώσσα ῥήχνει ἢ χρησιμεύει γιὰ πρόφαση νὰ ῥήξει μιὰ Κυβέρνηση. Εἶναι ἀκόμα ἕνα ζήτημα πού τὸ ἐκμεταλλεύονται κ' ἕνα παραπάνω πού οἱ καθαρευουσιάνοι εἶταν ἀπελπισμένοι τώρα τελευταία. Ὁ κ. Βενιζέλος ἐρχότανε στὰ πράματα, ὁ κ. Βενιζέλος δὲν εἶτανε καθόλου ὑπὲρ τῆς ἀρχαίας· εἶταν, ἕλος ὁ κόσμος τῶξερε, δημοτικιστῆς. Κι αὐτὸ εἶταν μιὰ ἀπ' τίς αἰτίες πού ἀναψαν οἱ λύσες καὶ τὰ λοιπά.

Ὁ κ. Βενιζέλος βιάστηκε νὰ ψευτίσει τὴν κακὴν ἰδέαν πούχανε γι' αὐτὸν οἱ καθαρευουσιάνοι. Καὶ τόκαμε μὲ ἔργα : δέχτηκε, σύνταξε μάλιστα ἕνα νόμο πού μ' αὐτὸν ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνηση δηλώνει πὼς σταματᾷ τὸ ῥέμα τῶν ποταμῶν, τῶν γλωσσῶν ἤθελα νὰ πῶ

Ἄς μὴ γελοιάμαστε. Ὁ κ. Βενιζέλος ὡς τὰ τώρα περνοῦσε γιὰ πολιτικὸς· σήμερα φανερώθηκε πὼς εἶναι ἕνας μικροπολιτικὸς καὶ τίποτα παραπάνω.

Τὸ γλωσσικὸ ζήτημα—τῶδειξα, τὰπόδειξα ἀμέτρητες φορές στὰ βιβλία μου—εἶναι γιὰ τὴν Ἑλλάδα ζωτικὸ ζήτημα. Σ' αὐτὰ τὰ ζητήματα ἕνας ἄνθρωπος δείχνει τὸ χαρακτήρα του, ἕνας πολιτικὸς τὴ φρόνηση καὶ τὸ θάρρος του. Ἄν δειλιάσει

στὸ κύριο σημεῖο, θὰ δειλιάσει σ' ἄλλα τᾶλλα, μὲ τὴ σειρά. Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνηση, μ' ἀρχηγὸ τὸν κ. Βενιζέλο, φέρθηκε σὰν τυφλή. Γιατὶ τὸ ζήτημα τῆς νεοελληνικῆς εἶναι τὸ καθαυτὸ ἔθνικὸ ζήτημα, ἀφοῦ ἀλάκερη ἡ Ἑλλάδα τὴ μιλά καὶ τὴν ἀγαπᾷ. Ἔτσι λοιπόν, ἕνας δημοτικιστῆς μπορεί νὰ πῆ σήμερα ἐκείνο πού ὁ κ. Βενιζέλος δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ πῆ μέσα του, μ' ἔλη του τὴν καινοβουλευτικὴν πλειανοψηφία, ὅτι δηλαδὴ, ὅπως μιὰ φορά τὸν Ὀδυσσεά, ἕνας λαὸς ἀμέτρητος τὸν ἐσυτρωφεύει.

ΨΥΧΑΡΗΣ

Π Α Τ Ι Ν Η Δ Α

ΣΤΑ ΠΑΡΑΘΥΡΙΑ ΤΟΥ

Ἐχεις ψηλὸ καὶ ματογυῶμα
Κ' ἔχεις λεβέντικη περπατησιὰ
Κ' ἔχεις τὸ πιὸ ὕμορφο κομπολογάκι,
Λάσκαλε, πές μου, τί θέλεις πιά ;

Τὰ ζαχαρένια σου τὰ χειμαράκια
Σκοτάδια σκόρπισαν γύρω βαθυί,
Καὶ μᾶς γεμίσανε ψευτιάκια,
Λάσκαλε, πές μου, τί θέλεις πιά ;

Ἄπο τὰ ὄραϊα σου, σοφὰ λογιάκια
—Κοπριά λές κ' εἶτανε στὴ γῆ πιχειά—
Χόλια φνιτρώσανε Μιστριωτιάκια,
Λάσκαλε, πές μου, τί θέλεις πιά ;

Κ. ΚΑΡΘΑΙΟΣ

ΠΑΤΡΑΓΑΘΙΑ

*Ἀφιερώνεται σ' ὄλους ἐκείνους τοὺς
συμπατριώτες μου πού θέλουν τὴν
Ἑλλάδα σαπιοκάραβο δεμένο πίσω
ἀπὸ τὴν προγονικὴν μᾶς δόξαν.*

Τὴ δόξαν τοῦ πατέρα σου ἀφῆσε νὰ σιχίσει
Αὐτὴ ἔτανε δική του
Ἄν σὲ βαραίνουν τ' ἄρματα, δὲν εἶναι πιά δικὰ σου
Κι' ἄς εἶσαι τὸ παιδί του.

Ναί, τοῦ πατέρα τὴν τιμὴν ἀφῆσε νὰ κοιμᾶται
Στὸ τιμημένο μνήμα
Κυράβι ποῖναι δυνατὸ μονάχο του ἀνοίγει
Τὸ δρόμο μὲς τὸ κύμα.

(Παράφραση ἀπὸ τὴν Frithjofs—
Sagor τοῦ Tegnér)

Κ. ΚΑΡΘΑΙΟΣ

Ο "ΝΟΥΜΑΣ",

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΕΡΙΑΚΗ

Διευθυντής: Δ. Π. ΓΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΔΡΟΜΟΣ ΙΠΠΟΚΡΑΤΗ, άρ. 11, ΑΘΗΝΑ

Συντρομή χρονιάτικη: Για την Ελλάδα και για την Κρήτη άρ. 10. Για το έξωτερικό φρ. χρ. 12 '1/2.—Για τις επαρχίες δεχόμαστε και τρίμηνες συντρομές (3 άρ την τριμηνία.—Κανένας δέ γράφεται συντρομητής ά δε στέλνει μπροστά τη συντρομή του.

20 λεπτά το φύλλο, 20.—Τά περασμένα φύλλα που λioύνται στο γραφείο μας στη διπλή τιμή.

Βρίσκεται στην Αθήνα σ' όλα τα κιάσια, και στις έπιω χίες στά Πραχτορεία τών Έφημερίδων.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

ΜΙΣΤΡΙΩΤΗΣ ΦΘΕΓΓΕΤΑΙ—ΟΧΤΡΟΣ ΤΟΥ ΛΑΟΥ
—Η «ΜΙΑ ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ»— ΔΕ ΔΙΑΒΑΖΟΥΝ —
ΔΕΥΤΕΡΗ ΣΚΕΨΗ.

ΣΥΚΟΦΑΝΤΟΥΜΕ— άκουσον! άκουσον! — έμεις «οί χυδαίσται», τό Μιστριώτη και τονέ λέμε σοσιαλιστή, ταραξία και σπερμολόγο. Μα τί να θέτε! Καλύτερα να νάπολάψετε δλ' αυτά στο γράμμα του που δημοσιεύτηκε την Τετράδη σ' όλες τις Μιστριωτόπληχτες έφημερίδες της Αθήνας.

Φίλε κ. Διευθυντά,

Οί χυδαίσται έπεμψαν εις Αίγυπτον, εις Ευρώπη και εις Αμερικήν τηλεγραφήματα δι'ών ονομάζομαι σοσιαλιστής, ταραξίας και σπερμολόγος, ώς μη δυνηθείς να αποδείξω δσαείπον. Οί άνθρωποι ούτοι, άφου άπέτυχον έν τή αποπειρά της έξαπατήσεως του έλληνικού Λαού, πειρώνται νυν, όπως δηλητηριάσωσι την δημοσίαν του πολιτισμένου κόσμου γνώμην. Τύχη όμως αγαθή δέν έλλειπouσιν ανεξάρτητοι άνθρωποι, ούτινες διαψεύδουσι τάς άνυποστάτους ειδήσεις. Έπειδή όμως τό ζήτημα εινε έθνικώτατον, επιβάλλεται και έμοι τό καθήκον να μη σιωπήσω. Και δή δέν μετέχω του σοσιαλισμού, άφου οί σοσιαλισται καταδικώνουσι με, δέν ειμαι ταραξίας, άφου έννόμως άμύνομαι ύπερ της έθνικής γλώσσας, ήν ή Πατρίς μου ώρισεν ως έπίσημον του Κράτους γλώσσαν. Πέποιθα δ' ότι σαφέστατα άπέδειξα τους λόγους μου έν τή επιτροπεία της Αναθεωρητικής Βουλής. "Αν δ' αί καταθέσεις μου άναγνωσθώσιν ή δημοσιευθώσιν, εσται κατάδηλος ή αλήθεια τών λόγων μου. Εί δέ περιερχόμην εις την ανάγκην, και έγώ αυτός ή δύναμην να έκτελέσω καθήκον επιβαλλόμενον ύπό τών μεγίστων της Φυλής συμφερόντων.

Αθήνησι τή 5 Απριλίου 1911

Μετ' έξόχου τιμής

Γ. ΜΙΣΤΡΙΩΤΗΣ

ΚΑΙ ταυτα μέν ό ότρηρός σπερμολόγος φθέγγεται. Έ-

μεις όμως έχουμε δικαίωμα, άφίνοντας όλα τάλλα καταμέρος, ναν του ποιμε. Σοσιαλιστής ξερούμε πώς είναι κείνος που εργάζεται για τό καλό του λαού. Η άφεντιά του άρνείται πώς είναι σοσιαλιστής, άρα ή άφεντιά του όμολογεί πώς δέν εργάζεται για τό καλό του λαού και άρα (για δεύτερη φορά) ή άφεντιά του έξαπατείτόν Έλληνικό λαό, που δέ χρειάζότανε δά να μάς τό μολογήσει κι ό ίδιος. άφου όλοι πιά τό ξερούμε.

ΕΙΤΑΝ όμως ανάγκη να μιλήσει ό Μιστριώτης, όχι μόνο για να μην ξεχαστεί, ό άξέχαστος, μά γιατί μιλήσε κι ό Πατριάρχης, με την «Μίαν εγκύκλιον της Μεγάλης Έκκλησίας δια την γλώσσαν» που δημοσιεύτηκε στις Αθηναϊκες φημερίδες την ίδια μέρα που δημοσιεύτηκε και τό Μιστριώτικο γράμμα.

Ό Πατριάρχης έφιστά την προσοχήν των κατά τόπους εκκλησιαστικών και κοινοτικών άρχών και του εύσεβους πληρώματος κατά του τοιούτου επικινδύνου μολίσματος, τοσοῦτον μάλλον όσον οί την του μαλλιαρισμού και του χυδαϊσμού κηρύττοντες άνόητον διδαχήν ήρξαντο από τινος μετερχόμενοι πολιτείαν και μεθόδους τουτ' αυτό παραγνδικάς, επιδιώκοντες τοιουτοτρόπως την παραπλάνησιν των άπλουστέρων και την διάδοσιν ούτω της άπαραδέκτου άλλως ύπό της έθνικής συνειδήσεως καινοφωνίας αυτών.»

Και τελώνει ό Παναγιώτατος συσταινόντάς τους να λάβουν τά προσήκοντα μέτρα προς προφύλαξιν από οίασδήποτε τυχόν μαλλιαρικής και χυδαϊστικής έπιρροής, προσέχοντες ίδια όπως ή έν ταίς σχολαίς διδασκαλία παρέχεται έν όλη τη διαυγει καθαρότητι εις τάς άτάλις ψυχάς των μαθητών από προσώπων αξίων της κλήσεως και του προορισμού αυτών.»

Μ' άλλα λόγια, για ναν τά ποιμε και λίγο χυδαϊστικά, να διώχεται κάθε δημοτικιστής, ή γενικότερα, κάθε μυαλωμένος δάσκαλος από τά σχολεία της Τουρκίας και να μένουνε μόνο όσοι ίσαμε σήμερα προκόψανε «τις άτάλις ψυχές των μαθητών» και μεταμορφώσανε τά κεφάλια τους σε νεροκολοκύθες.

ΜΙΑΕΙ και για τη μετάφραση του Βαγγέλιου ή «Μία εγκύκλιος της Μεγάλης Έκκλησίας» και τη χαρακτηρισίζει «βέβηλον και απόβλητον μετάφρασιν, ήν ήδη ή Έκκλησία προ καιρού ρητώς κατέκρινε και άπεκήρυξε» — φυσικά, χωρίς ναν τη διαβάσει. Γιατί αν τη διάβαζε όχι μόνο βέβηλη δέ θα την εύρισκε, μά θάναγκαζόταν να την άναγνωρίσει για σημαντικό γλωσσικό μνημείο, όπως και είναι.

Μά τί διαβάζουν και τί διαβάσανε ποτέ όσοι πολεμούνε τη ζωντανή γλώσσα!

Ο ΒΙΕΝΕΖΟΣ καθηγητής κ. Ράις στο λόγο ποιήγαγε στην Πανεπιστημιακή γιορτή, άπαντώντας στον καθηγητή κ. Λάμπρο, μιλήσε και για «Δεύτερη σκέψη» που πρέπει να χαρακτηρίζει κάθε φοιτητή και φυσικά και τους φοιτητές της Αθήνας.

Αν οί Βιενέζοι φοιτητές ερχόντουσαν εδώ μια δυό βδομάδες νωρίτερα θα καμαρώναν πώς οί Έλληνες σπυδάεφοί τους νιώθουν αυτή «τη λευτεριά» κι ό κ. Ράις

θάναικαζότανε στο λόγο του νά ξεφύγει αὐτὴ τὴν κατοπιὰ.

Δεύτερη σκέψη οἱ μακάριοι κάτοικοι τοῦ «Οὐρανίου Κράτους» ; Μὴ χειρότερα !

ΤΙ ΛΕΝΕ ΟΙ ΞΕΝΟΙ

(Ἀπὸ τὸν «ΤΑ·Γ·ΜΣ» τῆς Λόντρας)

— ΤΟ ΓΑΛΩΣΣΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

— ΔΡΑΣΤΗΡΙΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑ ΤΟΥ κ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ

(ἀπὸ τὸν ἀνταποκριτὴ μας)

Ἀθήνα, 26 τοῦ Μάρτη

Ἡ Ἀθήνα ἐφτυχῶς γλύτωσε ἀπὸ καινούργιες ταραχὲς ἀπάνου στὸ ἀτέλειωτο Γλωσσικὸ Ζήτημα, χάρις στὴ δραστήρια ἐνέργεια τῆς Κυβέρνησης. Θαυρνόμενος ἀπὸ τίς πρώτες τοὺς ἐπιτυχίες καὶ διψῶντας νέες δόξες, ὁ καθηγητὴς Μιστριώτης μὲ τοὺς πῶ φανατικούς προμάχους τῆς «καθαρέβουσας» ἀνάγειλαν πὼς θὰ ἐπιμείνουν ὥστε στὸ 16 ἄρθρο τοῦ Συνταγμάτου πὸν ἀφορᾷ τὴ Δημόσιον Ἐκπαίδεσιν νὰ μετὶ πρόταση ἐμποδίζοντας τὴ Δημοτικὴ σὺ σκολεϊά.

Ὁ κ. Βενιζέλος ὁμως ἐννοεῖ νὰ τελιώσει τὴν ἀνόητη ἀφτὴ ταραχὴ ἔτσι σύφωνα μὲ τὴ γνώμη του ἢ Βουλὴ τὴν Παρασκευὴ βράδι ψήφισε τὸ 16 ἄρθρο στὴν πρώτη του μορφή, παραλείποντας τὴν ἐμποδιστικὴ πρόταση. Τὴν ἄλλη μέρα ὁ καθηγητὴς Μιστριώτης ἔβγαλε διακήρυξιν πὼς ἡ ἀθάνατη Ἑλληνικὴ γλῶσσα, ἡ ἔθνικὴ θρησκεία, κ' ἀφτὸ τὸ γένος, πὸν ξεβαρβάρωσε ὅλον τὸν κόσμον, τρέχανε τὸ μεγαλήτερον κίντυνο, καὶ κολοῦσε συλλαλητήριον γὰ σήμερον τὰπλόγιον μὲ σκοπὸ νὰ σκεφτοῦνε, ἂν τὸ Ἔθνος ὁμόφωνον ἦθελε νὰφτοχειριαστῆ.

Ὁ κ. Βενιζέλος ἐνέργησε δραστήρια ἀπαγόρευσε ἐφτὺς τὸ συλλαλητήριον, ἔλαβε γερὰ στρατιωτικὰ μέτρα, καὶ σύνταγμα πεζικὸ ἔφτασε ἀπὸ τὴ Χαλκίδα, μὴνησε κώλας τοῦ καθηγητῆ Μιστριώτη πὼς θὰ καταδιωχτῆ γιὰ στάση, καὶ πὼς ἂν προσπαθήσει νὰ μαζέψει τὸ συλλαλητήριον, θὰ χειροτερέψει τὴν κατηγορίαν.

Τοῦτο φαίνεται πὼς ἔφερε τὸν καθηγητὴ σὺ λογικὰ του, καὶ χτὲς βράδι ἀπαντῶντας σὲ γράμμιν τοῦ Πρύτανι ἀνάγγειλε πὼς συγκατανέβει στὴν ἀνεβολὴ τοῦ συλλαλητήριου.

Σήμερον βασιλέβει τέλια ἰσυχία. Καθὼς φαίνεται ἡ Κυβέρνησι βροῖκε ὑποστήριξιν ἀπὸ τὴ φανερὴ ἀλλαγὴ τῆς κοινῆς γνώμης, πὸν τὴν καταδικάζει τὸ φανατισμὸ τῶν καθαρεβουσιάνων. Σημαντικὸς ἀριθμὸς φοιτητὰδες σηκωθήκανε ἐναντίον τους καὶ τοὺς ἀρνήθησαν τὸ δικαίωμα νὰ μιλοῦνε στὸνομα τοῦ

Πανεπιστήμιου, καὶ σήμερον οἱ συντεχνίες βγάλανε ψήφισμα πὸν ἀποδοκιμάζει τὸ συλλαλητήριον καὶ πὸν ζητᾷ ἀπὸ τὴν Κυβέρνησι νὰ διατηρήσει τὴν τάξιν μὲ κάθε θυσία.

Ἔτσι ἔκλεισε ἡ σιμνή τῆς γελοίας καὶ ἀξιοδάκρυτης κωμωδίας.

ΑΝΟΙΧΤΟ ΓΡΑΜΜΑ

Ἀγαπητὴ φίλε,

Στὸ περασμένο φύλλον τοῦ «Νουμά», στὸ ἀνοιχτὸ γράμμα σου πρὸς τὸν κ. Καλομοίρη, ἀναφέρεις καὶ μιὰ συζήτησι πὸν ἔγινε μ' ἕνα φίλον σου τὴ μέρα τοῦ Ἐθαγγελισμοῦ σ' ἕνα γαλατάδικον τῆς ἑδοῦ Ὀμήρου. Ὁ φίλος σου αὐτὸς εἶμαι ὁ ὑποφαινόμενος.

Ἄες πὼς εἶταν πηγα στὸ Παρίσι φίλησα τὸ χέρι τοῦ Ψυχάρη κτλ. Ὅταν πρωτοπήγα στοῦ Ψυχάρη δὲν εἶταν ἄλλος παρὰ ἐκεῖνος καὶ ὁ ὑποφαινόμενος. Δὲ σοῦ διηγήθηκα ποτὲ αὐτὸ τὸ ἱστορικόν, ἂν ὁ κ. Ψυχάρης σοῦ τὸ ἔγραφε δείχνει μ' αὐτὸ τὴ μετριωφροσύνη του. Ἀλλιώτικα τὸ ἔχω στὸ ἐνεργητικὸν παρὰ στὸ παθητικόν μου, ἀφοῦ δείχνουμαι νᾶχω τὸ αἰσθημα τῆς ἱεραρχίας καὶ τὴν ἀνατροπὴν.

Λεπτότη ἔμως φοβᾶμαι πὼς λείπει ἀπὸ μέρος σου γιὰτὶ μιὰν ἰδιαίτηρη συζήτησι τὴν κοινοποιεῖς χωρὶς τὴν ἀδειά μου, γιὰτὶ τίποτ' ἀπὸ τὸ πνεῦμα τῆς συζήτησης δὲ μένει στὰ λόγια πὸν τόσον εὐκολα ἀραδιάζεις, γιὰτὶ ἐγὼ ἐμίλησα ἀξένοιαστα χωρὶς νὰ λάθω ὑπ' ἔψη μου πὼς ὁ φίλος μου σοῦ στήνει reportage καὶ γιὰτὶ μιὰ πὸν εἶμαι συγγραφέας καὶ γράφω δὲ δίνω σὲ κανένα τὸ δικαίωμα νὰ μεταφράσῃ στὴ γλῶσσα του τοὺς δικούς μου στοχασμούς εἶταν αὐτοὶ δὲν εἶναι ριγμένοι στὸ χαρτὶ καὶ δημοσιεμένοι.

Ἡ συζήτησι, θυμάσαι ἐλπίζω πολὺ καλά, πὼς ἤρθε ἀπὸ τὴν ἀφιέρωσι πὸν ἔκανε καὶ ἔξικανεν ὁ Ψυχάρης στὸ Βενιζέλον καὶ κατέληξε σὲ λεπτομέρειες. Ἄν εἶπα πὼς ὁ Ψυχάρης παραδέχεται πὼς μπορεῖ νὰ γίνῃ ὁ τύπος τῶν λέξεων **συφέρα** καὶ **μέλλα**, μήπως ἐγὼ δὲν ἔκανα τὴ λέξιν **φτασάτορας**, πὸν σοῦ κάνεις μεγάλη τιμὴ νὰ τὴ μεταχειρίζεσαι ; καὶ ἄλλοι δὲν εἶπαν καὶ ἔκαναν ἄλλα καὶ δὲ θὰ ποῦμε καὶ δὲ θὰ κάνουμε καὶ ἄλλα ἐνώσω ἡ γλῶσσα μας δὲν εἶναι σχηματισμένη κ' ἐνώσω τὸ ἴδιον γίνεται καὶ σὲ γλῶσσες πολὺ πῶ σχηματισμένες ἀπὸ τὴ δικὴ μας καθὼς ἡ Ἰταλικὴ ; Πὼς ἀπ' αὐτὸ κατόρθωσες νὰ συμπεράνης πὼς ἦθελα νὰ χαρακτηρίσω **ἀνόητον** καὶ **ἀγράφματο** τὸν Ψυχάρη ; Πὼς μεταχειρίζεσαι λέξεις πὸν κανένας δημοτικιστὴς δὲ μεταχειρίζεται εἶταν πρόκειται γιὰ τὸ πρόσωπον ἐνός

Ψυχάρη και πολύ περισσότερο ένας χαρακτηρισμένος από την κοινή γνώμη ως μαλλιαρός, όπως εγώ;

Τού Ψυχάρη τὸ ἔργο σου εἶπα ἀκόμα, θυμάμαι, πὼς ἔχει ἕνα σωρὸ ὄψες κι ἀπ' αὐτὲς σου ἀνάφερα τὴν ἐπιστημονικὴν, τὴν συγγραφικὴν, τὴν καλλιτεχνικὴν του· ἂν ἐγὼ δὲν παραδέχομαι τὴ μὴ καὶ παραδέχομαι τίς ἄλλες θὰ πῆ μ' αὐτὸ πὼς ὁ Ψυχάρης εἶναι ἀνόητος καὶ ἀγράμματος; Πὼς μὲ συκοφαντεῖς, φίλε μου, στὰ μάτια ἑνὸς ἀνθρώπου ποὺ σέβουμαι καὶ θαυμάζω γιὰ τὴν ἐργασία του, γιὰ τὴν ὁποία ἐτοιμάζω ὀλόκληρο βιβλίον μιλῶ, ἐκθέτοντας καὶ τίς ἀντιρρήσεις μου, μ' ἔλο τὸ σεβασμὸ καὶ τὸ θαυμασμὸ ποὺ κάθε νεώτερος ὀφείλει σὲ ἀνθρώπο ποὺ ἀφιέρωσεν ὀλόκληρη τὴ ζωὴ του στὴν ἐργασία τὴν πρὸ ἀχάριστη, χωρὶς συμφέρον, καὶ μόνο μὲ τὸν πόθον νὰ φωτίσῃ τὸ ἔθνος του;

Ἄν εἶπα πὼς δὲν ἔπρεπε νὰ ξαναπάρῃ τὴν ἀφιέρωση τοῦ ἔργου του στὸ Βενιζέλο, ὑπονοῶ μ' αὐτὸ λοιπὸν κατὰ τὴ γνώμη σου πὼς εἶναι ἀνόητος καὶ ἀγράμματος; Ὁ Παλαμᾶς λ. χ. δὲν ἐπῆρε καθίλου πίσω τὸ χαρακτηρισμὸ του γιὰ τὸ Βενιζέλο πὼς ἐργάζεται μὲ *ρυθμὸ*, μὲ *ἀρμονία*, μὲ *ποίησιν* καὶ στὴν τελευταία του ἀκόμα διάλεξι ἐξακολουθεῖ ν' ἀναφέρει μὲ τὸν προεπιβεβλημένον σεβασμὸν λόγια τοῦ κυθερινήτη μας. Ἐνάντια λοιπὸν κόνοντας καὶ φρονώντας ὁ Παλαμᾶς ὑπονοεῖ πὼς ὁ Ψυχάρης εἶναι ἀνόητος καὶ ἀγράμματος;

Ἐγὼ, φίλε μου, οὔτε ἀφιέρωση τοῦ ἔκανα, οὔτε χαρακτηρισμὸν τοῦ ἔδωκα κανένα, οὔτε ἐσφίξα τὸ χέρι· Ἐκεῖνος μὲ κεφαλαῖο. Ἦρθα στὴν Ἀθήνα γιὰ πολὺ λίγον καιρὸ καὶ γιὰ τὴν ὑγεία μου, καθὼς ξέρεις πολὺ καλά. Μερικὲς ἐφημερίδες ἐπῆραν τὴ σύμπτωση γιὰ νὰ μὲ πειράξουν, τὸ Τελωνεῖο ἔκανε λογοκρισίαν στὰ βιβλία μου, ἐπαρακολούθησα τὸ γλωσσικὸν μὲ λύπη, εἶδα τὸ ζήτημα νὰ σκαλώνῃ, κ' ἐκτέφθηκα χωρὶς νὰ γράψω πουθενὰ τὴ σκέψην μου.

Ἐχρωστούσες νὰ σεβαστῆς τὴ σιωπὴν μου. Γιατὶ ἂν ἀρχίσουμε τὴν ρεπορτέρικη μέθοδον — αὐτὸ τὸ φρούτο τῆς Ἀθήνας — μπορούμε πολλὰ νὰ ποῦμε. Τὸ ἀγέρι βλέπεις τῆς Ἀθήνας δὲν ἐπιδρᾷ σὲ μένα· ἐγὼ ἀπόδειξα πὼς τὸ ἀγέρι τῶν μέσων μου κι αὐτὸ μ' ἔφερον ἔπου εἶμαι καὶ θὰ μπορούσες νὰ μὲ ξανοίξῃς ἂν ἐπρόσεχες τὰ βιβλία μου.

Ἔτσι σήμερον δὲ συμφωνῶ μὲ τὴν νέα τροπὴν τῆς πολιτικῆς τοῦ «Νουμᾶ». Τὸ δικαίωμα ἂν δὲ μοῦ τὸ δίνῃς τοῦ λόγου σου μοῦ τὸ δίνουν τὰ βιβλία μου, ποὺ ὁ «Νουμᾶς» δὲν καταδέχτηκε ποτὲ νὰ προσέξῃ, μὰ δὲν ἔχει καμμιά σημασίαν. Φτάνει ποὺ τὰ πρόσεξαν ἄλλοι. Εἶμαι τῆς γνώμης πὼς ὁ Ψυχάρης κι ὁ Χατζόπουλος καὶ συνεπῶς κι ὁ «Νουμᾶς» ζήτησαν καὶ ζητᾶτε περισσότερο ἀπ' ὅ, τι θὰ πρεπεῖν ἀπὸ τὸ

Βενιζέλο. Ψυχολογία καμμιά στὰ πράματα καὶ γι' αὐτὲς ἔλες οἱ déssillussions. Ξεχνᾶτε ἐλπίδα ποὺ ὡς τὰ χτῆς ἀκόμα βρισκόταν τὸ ζήτημα.

Ὁ κ. Χατζόπουλος στὸ τελευταῖον ἀρθρον μᾶς ὑπενομιλεῖ τὸ βιβλίον τοῦ Σκληροῦ. Ἄς ἐρθῇ λοιπὸν νὰ ἐφαρμόσῃ τίς ἰδέας του κι ἄς ἀφήσῃ στὴν μὴν πάντα πᾶς τίς θεωρίαις ποὺ τὸν κάνουν νὰ συνθέτῃ καὶ ὁ ἴδιος προφητικὸς λυρισμὸς ὅπως ἔλοι μας. Ἄς πλησιάσῃ τὸν ἐργάτην ῥωμῶν κι ἄς πακτίσῃ νὰ τόνε βγάλῃ ἀπὸ τὰ νύχια πρῶτα τοῦ κεφάλαιου, ὑστερα τοῦ παπᾶ κι ἄς τὸν ὀργανώσῃ. Τότε μέσα σὲ κάμποσα χρονάκια, εἴκοσι ὡς τριάντα, δὲν εἶν' ἀπίθανον κάτι νὰ καταφέρῃ μὲ τοὺς τρεῖς χιλιάδες ἐργάτας ποὺ ὑπάρχουν ἔλοι ἔλοι στὴν Ἑλλάδα. Στὸ μεταξὺ ὁμοῦ ποὺ δὲν ὑπάρχει ἐδῶ διάκριση τάξεων, οὔτε ὀργάνωση καμμιά ἐργατῶν, ἔξω ἀπὸ τὸ γνωστὸν σωματεῖον ποὺ δέχεται μ' εὐγνωμοσύνην πᾶσαν ὡς δῶρα ἀπὸ ἀστούς, ποὺ ὁ σοσιαλισμὸς νοιώθεται ὡς φιλανθρωπία, ρωτοῦμε τὸν κ. Χατζόπουλον, εἶναι τόσον περιττὸς ὁ Ἐκπαιδευτικὸς Ὁμιλος; εἶναι τόσον περιττὸς ὁ Βενιζέλος; Ἡ ὁ καθένας μας κάνει τὸ κέφι του — καὶ τότε συμπαιθίεται, — ἀγκαλιάζοντας μὴ φιλοσοφικὴν θεωρίαν καὶ διασκεδάζοντας τὴν ἀνία του, τὸ spleen του; Ὅσοι ὁμοῦ ἀπὸ μᾶς εἶναι καὶ βιοπαλαιστὲς μαζί, τότε τί πρέπει νὰ γίνῃ; Τὴ δικὴν σου ἀπάντησιν τὴν ξέρω, φίλε μου. Εἶναι ὁ *γκρεμνὸς* τοῦ Παλαμᾶ! Μὰ ὁ *γκρεμνὸς* αὐτὸς ὡς τώρα τοῦλάχιστον εἶναι πολὺ ἀεθαλὸς καὶ μαλακαστρωμένος γιὰ πολλούς.

Μὲ ὑπόληψιν
ΣΩΤΗΡΗΣ ΣΚΙΠΗΣ

ΣΗΜ. ΤΟΥ «ΝΟΥΜΑ». Χαίρομαστέ ποὺ ὁ φίλος ποιητῆς ἀναφέρει, ἔτσι παληκαρίσια, μὲ τὴν ὑπογραφήν του, ὅσα στὸ παραμένο φύλλον, δίχως νὰ φανερώσουμε τὸν ὄνομα του, ἀναφέραμε. Δὲ θὰ συζητήσουμε δὴ τίς γνώμης του· τοῦτο μόνο ἔχομε χρέος νὰ δηλώσουμε πὼς ὁ κ. Ψυχάρης οὔτε μᾶς ἔγραψε ποτὲ γιὰ τὸ χειροφίλημα οὔτε τὸ συνηθίζει νὰ μᾶς γράψῃ ποτὲ ὅσα γίνονται μέσα στὸ γραφεῖον του καὶ δὲν ἔχουν καμμιά σχέση μὲ τὸν ἀγῶνα μας.

Ἡ ΣΑΚΟΥΝΤΑΛΑ ΤΟΥ ΚΑΛΙΔΑΝΑ
μεταφρασμένη ἀπὸ τὸ Σανσκριτικὸ καὶ Πρα-
κτικὸν κείμενον ἀπὸ τὸν

Κ. ΘΕΟΤΟΚΗ

ΠΟΥΛΙΕΤΑΙ ΜΙΑ ΔΡΑΧΜΗ

στὰ γραφεῖα τοῦ «Νουμᾶ»

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ

Α. Γ. ΧΑΤΖΗΔΟΥΡΑ

LIVRES D' OCCASION

Ἰδρυθὲν τῷ 1889 ὁδὸς Σταδίου — 34

Ὅλα σας τὰ βιβλία, ἐπιστημονικὰ καὶ μὴ, θὰ εὐρηγῆτε λαιουργῆ καὶ μεταχειρισμένα εὐθηνά. Κατάλογος ἀποστέλλεται δωρεάν. ΑΓΟΡΑΖΟΝΤΑΙ βιβλία καὶ βιβλιοθήκαι.

Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ

ΤΟ ΜΑΓΝΑΔΙ

Φίλε «Νουμά»,

Με τὸ ἄρθρο τοῦ Κ. Χατζόπουλου «Ἵστερ' ἀπὸ τὴν Κιταστραφῆ» μπαίνει, νομίζω, καὶ τῆς Ἱστορίας ἢ σφραγίδα στὰ γεγονότα καὶ τοὺς αἰτίους τῆς τελευταίας γλωσσικῆς ἀντάρας. Ἀλήθεια εἰπωμένη, πὺς ὁ ἱστορικός, ἅμα στέκεται μακριά, σὲ τόπο καὶ σὲ χρόνον, βλέπει φωτεινότερα καὶ ξεδιαλύνει καθαρώτερα τὰ πράματα.

Γιὰ τὴν ἱστορικὴν ἔμωσ ἀκρίβεια, καλὸ θάτανε νὰ σημειωθῆ πὺς ἀπὸ τὰ λίγα ποιητικὰ ἢ ὄχι λογικά, τίς σκανταλιάρικες λεξούλες ποὺ γενήκαν οἱ κυριώτερες ἀφορμὲς τοῦ γλωσσικοῦ πολέμου καὶ τὰ φοβερώτερα ὄπλα στὰ χέρια τῆς βραχμάνικης φάρας, τὸ περίφημο **μαγνάδι** δὲν πρωτοφάνηκε μὲ τὴν «Ἐγνήνη» στὰ νεώτερα φιλολογικά μας κείμενα.

Πολὺ πρωτότερα τὸ εἶχε γράψει ὁ κ. Ἀλέξ. Μωραϊτίδης στὰ καθαρολογικά του διηγήματα, χωρὶς νὰ τὸ ὑποφιαστῆ γιὰ μαλλιαρό, παρὰ σὰν ἀχνόφρανο νυφιάτικο στελίδι καὶ ἴσως πρωτότερά του ὁ κ. Δ. Γρ. Καμπούρογλος, στὸ ἐρᾶμά του πρὸ στεφανώθηκε σὲ ποιητικὸ ἀγῶνα τοῦ Πανεπιστήμιου. Ὅμως ἀκόμα πρωτότερα, πρὶν ἀπὸ τὰ 1875, τὸ ἔβαζε ὁ Πολυλάς μεταφράζοντας τὴν «Ὀδύσεια», ἐποὺ τὸ διαδίδουμε φορές καὶ φορές, μὲ τὴν κυριολεξία του μάλιστα: — **μαγνάδι** = «**κρήδεμνον**», μπόλια, μαντήλα δηλαδὴ τοῦ κεφαλοῦ.

Μὰ γιὰ τούτα ἔλα πιστεύω θὰ γράψῃ στὴν εἰδικὴ γραμματολογικὴ του μελέτη γιὰ τὴ λέξη «**μαγνάδι**» ποὺ ἐτοιμάζει ἀπὸ πέρουσι ὁ φίλος μας Νίκος Βέης, δίχως τὴν ἄδεια τοῦ φίλου του κ. Γ. Μιστριώτη.

Ἀθήνα, 5. 4. 1911.

Χ. ΠΟΡΙΩΤΗΣ

ΑΠΟ ΤΟ ΡΟΒΕΡΤΕΙΟ

ΠΟΛΗ, Ροβέρτειο, Μάρτη 23 1911

Ἀξιότιμε Κύριε,

Στὸ τελευταῖο φύλλο τοῦ «Νουμά» διάβασα πὺς μερικοὶ μαθηταὶ τοῦ Ροβέρτειου θέλησαν νὰ κάνουν καὶ ἀπτεὶ μὲ ἀνημοτικὴν Συντροφίαν, μὰ ὁ Ἀμερικανὸς διευθυντὴς τῆς Σχολῆς τοὺς ἐμπόδισε ὕστερα ἀπὸ μερικὰς **ψεφτιῆς** κάποιου **δασκάλου Ἡλιοῦ**.

Δὲν ξέρω ποιὸς σὰς ἔγραψε αὐτὴ τὴν εἰδηση, ἢ πὺς τὴν μάθατε, μὰ χωρὶς ἄλλο λάθος σὰς τὴν ἔγραψαν, ἢ τὴν μάθατε λάθος. Ὁ Ἀμερικανὸς διευθυντὴς δὲ ρώτηξε τὸν κ. Ἡλιοῦ μοναχά, μὰ καὶ ἄλλους τοὺς ἄλλους Ἑλληνας δασκάλους, καὶ μὲνα

τὸν δημοτικιστὴ ἢ μαλλιαρό, ὅπως μὰς λένε, καὶ ὄλοι μας τοῦ δώκαμε τὴν ἴδια συμβουλή, δηλ. νὰ μὴ δώσῃ τὴν ἄδεια ποὺ τοῦ ζητοῦσαν.

Ἵστερα, ὅσο γιὰ τίς «ψεφτιῆς», δυσκολέβουμαι νὰ τὸ πιστέψω. Δὲν εἶταν ἀνάγκη ἀπὸ ψεφτιῆς γιὰ νὰ πεισθῆ ὁ διευθυντὴς, γιὰτὶ οἱ λόγοι ποὺ ἐμπόδισαν τὴ σύσταση τῆς Συντροφιάς, εἶταν λόγοι ποὺ μοῦ φαίνονται σωστοὶ καὶ πειστικοί, λόγοι ποὺ ἱκανοποιούσαν καὶ μὲνα τὸ **δημοτικιστὴ**.

Ἡ λέξη «ψεφτιῆς» δὲν καλοσυσταίνει κανένα ἄνθρωπο, καὶ δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι θὰ σὰς ξέφυγε, μὰ μεις οἱ **μαλλιαροὶ** πρέπει νὰ προσέχουμε νὰ μὴ τὴ μεταχειρίζομαστε χωρὶς λόγο, ἀφοῦ προσπαθοῦμε γιὰ τὴν **ἀλήθεια**.

Θὰ σὰς εἶμουν ὑποχρεωμένος ἂν δημοσιέδχατε αὐτό μου τὸ γράμμα.

Μὲ ὑπόληψη

Φ. Π. ΦΛΩΡΙΔΗΣ

Δάσκαλος στὸ Ροβέρτειο τῆς Πόλης καὶ δημοτικιστὴς ἢ «μαλλιαρός».

ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΟΛΗ

Ἀγαπητὴ Νουμά,

Σὰν κανεὸς Παρθενῶνα μεγαλόπρεπο ἀέτωμα μὰς φαίνεται τὸ στηλωμένο στὴν πρώτη σου σελίδα βαρυσήμαντο γνωμικόν, «Ἐνας λαὸς ἐνθώνεται, ἄμυ δεῖξῃ πὺς δὲ φοβᾶται τὴν ἀλήθειαν».

Δὲν μποροῦσε νὰ βρεθῆ καλῆτερο στόλισμα γιὰ τὸ φύλλο σας. Μὰ ὅταν—κάθε φορὰ ποὺ παίρνομε τὸ φύλλο—περάσῃ ὁ πρῶτος ἐνθουσιασμός, εἰ Παρθενῶνες καὶ ἀετώματα γρῆμιζονται καὶ μονάχι μῆς μένει ὁ παντοτινὸς τοῦ δημοτικιστῆ καημός. Ἰότε τέλος αὐτὸς ὁ λαὸς μας θὰ νοιώσῃ τὴν ἀλήθειαν; καὶ θὰ τὴ νοιώσῃ ἄραγε ποτὲ; Ὅταν τὴ νοιώσῃ τὴν ἀλήθειαν ὁ λαὸς μας, ὅσο τὰ σκολειὰ ξακολουθοῦνε τὰς συνείδητο ἔργο τους, ὅσο οἱ δασκάλου του, οἱ ρήτορες του, οἱ κήρυκὲς του τὸν κριτοῦνε πάντα σὲ κατάστασι ποὺ νὰ χάσῃ μπροστά τους, ὁμολογῶντας τὴν τιποτένιαν τοῦ ἵπαρχῆ καὶ θαμάζοντας τὴν οὐρανοκατέβητη χάρι τους, ὅσο δὲν παύουν νὰ τότε χώνουνε ὀλοένα πῶς βαθιά μὲς' στὴς ψεφτιῆς καὶ τῆς πρόληψης τὴν ὀμίχλη;

Διαβάσαμε στὸν τελευταῖο «Νουμά» τὸ λαμπρότατο ἄρθρο τοῦ Ν. Καστρινοῦ «Ὅπου ὁ λαὸς νοιώθει τὴν ἀλήθειαν» καὶ χαρῆκαμε ἀληθινά, ὅπως χαίρομαστε κάθε φορὰ ποὺ βλέπομε καὶ μεις ἄνθρώπους τοῦ λαοῦ νὰ καταλαβαίνουνε κάτι, νὰ μπαίνουνε στὴν ἔννοιαν, νὰ υπερασπίζονται κατόπι, σὰ νὰ τὴν ἔννοιωσαν κατάβαθα, τὴν ἰδέαν. Μὰ ἔλα ποὺ πάλι σὰν ἀποκαωμωμένοι ναυαγοὶ τοὺς βλέπει καὶ βουλιάζουνε μὲς' στὴς πρόληψης τὰ κύματα!

Καθώς τὸν κατάντησαν τὸ δυστυχισμένο τὸ λαὸ μας, ἀδύνατο νὰ τοῦ ἔχη κανεὶς ἐμπιστοσύνη. Σὲ νοιώθει, γελᾷ καὶ συγκινιέται ὅταν τοῦ μιλήσῃ, τὰ μάτια του βγάζουνε φωτιᾶς καὶ σπίθες, σφίγγει τὸ γρόθο, χτυπᾷ τὸ δουλεμένο χέρι καὶ βροντάει, ἀνασηκώνεται, καταριέται.—πάει, λὲς καὶ σὺ ὁ συναπαρμένος ἀπὸ τὴν Ἰδέα, τὸ ζήτημα τέλειωσε, ἔτσι ἂ γίνῃ κ' ἐδῶ καὶ κεῖ καὶ σ' ἄλλα μέρη, τὸ κερδίσαμε τὸ ζήτημα καὶ πάει.—μὰ σὲ λιγάκι βρῖσκεται μπρὸς σι ἀνώτερους ποὺ τοῦ μιλοῦνε σὰν ἀπὸ ἄλλη σφαίρα καὶ τότε βλέπεις τὸν ἀδύναμο γίγαντα καὶ χάσκει στὰ σκοτεινὰ ἐκεῖνα λόγια τοῦ μανταρινίου καὶ ὁμολογᾷ ὅτι δὲν ξέρει μίτη νοιώθει τίποτα καὶ σταυρώνει τὰ χέρια του, τὰ μάτια του κόβονται γυαλιὰ—τὴν ἀπορροῦφηξε τὴ λάμψη τους ἢ προκατὴληψη—καὶ σκύβει τὴν κεφαλὴ καὶ πέφτει ἀφανισμένος στὰ βρόχια τοῦ ἐκμεταλλευτῆ του. Εἶναι μικρὰ, πολὺ μακρὰ ὁ λαὸς μας γιὰ νὰ δείξῃ πὼς δὲ φοβᾶται τὴν ἀλήθεια. Τὴ φοβᾶται, τὴν τρέμει, γιατί δὲν τὴν καλόειδε, γιατί δὲν τὴν ἔνοιωσε κατὰβαθα. Γιατὶ σφιχτὰ τὸν κρατᾷ ἢ ψεφτιὰ καὶ τὴν ψεφτιὰ τὴν ἔχει συνηθίσει, τὴ νοστιμίζεται.

Ἄς εἶναι ὅμως εἶναι γραμμένο νὰ περάσουμε ἀπ' ὄλ' αὐτὰ τὰ στάδια. Φτάνει ὁ λίγος ἐκεῖνος τῆς στιγμῆς ἐθνοσιτισμός, ἢ σπύθα ἐκεῖνη τῶν ματιῶν τάνθρωπου τοῦ λαοῦ νὰ ξαναγιώσκει κάθε λίγο καὶ λιγάκι. Θὰ μεγαλώσῃ ὁλοένα, θὰ γίνετα ὁλοένα πρὸ βυσταχτορῆς θανάψης, μάτια μου, μὴ φορὰ καὶ τ' ἀναμμά της θᾶναι κεραυνός.

Μονάχα πρέπει οἱ δημοτικιστὰδες νὰ γίνουνε πρὸ πρακτικοὶ γιὰ νὰ κατορθώσῃνε ἐκεῖνο ποὺ ζητᾷ τὸ μωροφὸ τὸ γνωμικόν. Εἶναι πολλὰ, πάρα πολλὰ τὰ δέροφια, μὰ δὲ γνωρίζονται ἀναμεταξύ τους. Στὴν Πόλῃ ἔδω μέρη μὲ τὴν ἡμέρα ξεφανερώνονται. Θέλεις γιατροί, θέλεις δικηγόροι, καθηγητὰδες, φοιτητὲς, δασκάλιο θέλεις; ὦ τὰ δασκαλάκια αὐτὰ τὰ κακόμεφια! Ποὺ τὸ ξέρουνε, τὸ νοιώθουν. τόμολογᾶνε τὸ πὼς ἢ καθαρεύουσα σκοτώνει τὸ μυαλό, ἀρματώνει τὸ δάσκαλο μὲ ξύλο καὶ βρῖσιες, ἀφαιρεῖ ἀπὸ τὸ παιδί τὸ χαμόγελο καὶ ἀπὸ τὸ Ρωμῶ τὴ λεβεντιά. Καὶ τὰ λένε αὐτὰ καὶ πότε σάμπως κλέφτικα, πότε θαρρετὰ—μὲ ὅλη τὴν τρομοκρατία ποὺ θέλουνε νὰ τοὺς ἐπιβάλλουν—ρίχνουνε καὶ ἀπὸ ἓνα βόλι. Τί πωραπίνω νὰ σοῦ κάμουν; εἶναι τὸ δύσκολο ζήτημα τῆς ζήσης.

Γι' αὐτὸ χρειάζεται νὰ ἐνοιοθῶν πέρα ὡς πέρα τὰ δέροφια. Ἐνωμένα δὲν ἔχουν νὰ φοβηθῶν τοὺς ἀντίπαλους. Ἐνωμένοι τῆς Ἰδέας οἱ ἐργάτες θὰ μπορέσουνε βροντοφωνότερα νὰ τὴν κηρύξουνε στὸ λαόν. Κι ὁ λαὸς θὰ τοὺς ἀκούσῃ καὶ οἱ ἀντίπαλοι θὰ

παραμερίσουν τότε, εἰδὲ ἄλλιῶς θὰ τοὺς συνεπάρῃ τὸ ρέμα, θὰ τοὺς καταπιῇ ἢ ἀκράτητη πλημμύρα τῆς Ἰδέας.

Πόλῃ, 3 τοῦ Ἀπριλίῃ 1911.

Μὲ ἀγάπη

ΔΥΟ ΦΙΛΟΙ ΣΟΥ

Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

Στὸν τελευταῖο τόμο τῆς «Grande Revue» (10 τοῦ Ἀπριλίῃ) τοῦ Παρισιῶ δημοσιεύθηκε ἓνα ἄρθρο πολυσέλιδο τοῦ Φυχάρῃ μὲ τὸν τίτλο «Ἡ Γλώσσα καὶ ἡ Πολιτικὴ στὴν Ἑλλάδα». Τὸ ἄρθρο αὐτὸ θὰν τὸ μεταφράσουμε καὶ θὰν τὸ δημοσιέψουμε στὸ φύλλο τῆς ἄλλης Κεριακῆς.

— Ὁ φίλος Μίλτος Κουντουράς, ὁ συγγραφέας τοῦ «Ἀρρωστοῦ», ἐτοίμασε, μαθαίνουμε, καὶ νέο δράμα μὲ τὸν τίτλο «Τὸ μπαλασμομένο τᾶγχι», ποὺ θὰν τὸ πωπῶσε τώρα κοντὰ. Ὁ «Ἀρρωστὸς» του πουλιέται καὶ στὰ γραφεῖα τοῦ «Νουμά» 2 δραχμῆς.

— Ἡ «Φοιτητικὴ Συντροφία» ἔβγαλε σὲ καλλιτεχνικὴ φυλλαδοῦλα τὸ λόγο τοῦ Παλαμὰ ποὺ πωπῶσαμε στὸ περασμένο φύλλο. Τὸν πουλάει δυὸ δεκάρες σ' ἄλλα τὰ βιβλιοπωλεῖα καὶ στὰ γραφεῖα μας.

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

κ. Κ. Μισ. στὴ Μαγνησία. Τὰ λάδαρε κ' εὐχαριστοῦμε. Ὅσα μὰς γράφετε σωστὰ καὶ ὁ Θεὸς νὰ λογηθεῖ στὴν Ἑλλάδα καὶ νὰ γίνῃ γλήγορα.—κ. Νίσαυρο στὴν Κέρκυρα. Διάβασε τὸ «Μούχωμα» (σελ. 87 τοῦ «Νουμά») καὶ θὰν τὴ βρεῖς ἐκεῖ τὴν ἀπάντησῃ. Τὸ «Σούρωπο» σου τὸ θυμίζει, μὰ ἀλοῖμονο! δὲν μπορεῖ καὶ νὰν τὸ φτάσει.—κ. Θ. Νικ. στὸ Κάρρο. Θὰ δημοσιευθεῖ, μὰ ἔχι: καὶ πολλὴ γλήγορα.

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἐντοκοὶ καταθέσεις

Τόκοι ἐντόκων καταθέσεων εἰς Τραπεζικὰ Γραμμάτια

1 1/2 τοῖς ο)ο κατ' ἔτος διὰ τὰς ἐν ὄψει ἀποδοτέας καταθέσεις μέχρι ποσοῦ δρ. 10.000 πέραν δὲ τοῦ ποσοῦ τούτου τοῦ τόκου ἐπιζομένου εἰς 1 τοῖς ο)ο κατ' ἔτος μέχρι 50.000 δραχμῶν πέραν δὲ τοῦ ποσοῦ τούτου εἰς 1 1/2 τοῖς ο)ο. Αἱ καταθέσεις αὗται γίνονται δεκταὶ καὶ εἰς ἀνοικτὸν λογαριασμὸν παραδεδομένου τῷ καταθέτη βιβλιαρίου λογαριασμοῦ καὶ βιβλιαρίου ἐπιταγῶν

2 τοῖς ο)ο κατ' ἔτος διὰ τὰς καταθέσεις τὰς ἀποδοτέας μετὰ 6 μῆνας τοῦλάχιστον.

2 1/2 τοῖς ο)ο κατ' ἔτος διὰ τὰς καταθέσεις τὰς ἀποδοτέας μετὰ ἓν ἔτος τοῦλάχιστον.

3 τοῖς ο)ο κατ' ἔτος διὰ τὰς καταθέσεις τὰς ἀποδοτέας μετὰ δύο ἔτη τοῦλάχιστον.

3 1/2 τοῖς ο)ο κατ' ἔτος διὰ τὰς καταθέσεις τὰς ἀποδοτέας μετὰ τέσσαρα ἔτη τοῦλάχιστον.

Ὁ τόκος καταβάλλεται καθ' ἑξαμηνίαν τῇ 2 Ἰανουαρίου καὶ 1 Ἰουλίου.

Ὁ τόκος τῶν καταθέσεων καταβάλλεται τῇ ἔμολογού-
 χῳ ἐν τῇ Κεντρικῇ Καταστάματι ὡς καὶ τῇ αἰτήσῃ αὐτοῦ
 παρὰ τοῖς Ὑποκαταστάμασι τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς.
 Ἐπιταγαὶ τῶν καταθετῶν ἐπὶ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς
 πρὸς πληρωμὴν τόκων καὶ κεφαλαίων δὲν εἶναι δεκταὶ ἄ-
 νεα προηγουμένης μετὰ τοῦ ἔμολογούχου συνεννοήσεως.

πρὸς πληρωμὴν τόκων καὶ κεφαλαίων δὲν εἶναι δεκταὶ ἄ-
 νεα προηγουμένης μετὰ τοῦ ἔμολογούχου συνεννοήσεως.

Τόκοι ἐντόκων καταθέσεων εἰς χρυσὸν

- 1 1)2 τοῖς ο)ο κατ' ἔτος διὰ τὰς καταθέσεις τὰς ἀπο-
 δοτέας μετὰ ἕξι μῆνας τοὐλάχιστον.
 - 2 τοῖς ο)ο κατ' ἔτος διὰ τὰς καταθέσεις τὰς ἀποδοτέας
 μετὰ ἓν ἔτος τοὐλάχιστον.
 - 2 1)2 τοῖς ο)ο κατ' ἔτος διὰ τὰς καταθέσεις τὰς ἀπο-
 δοτέας μετὰ δύο ἔτη τοὐλάχιστον.
 - 3 τοῖς ο)ο κατ' ἔτος διὰ τὰς καταθέσεις τὰς ἀποδο-
 τέας μετὰ τέσσαρα ἔτη τοὐλάχιστον.
 - 3 1 2 τοῖς ο)ο κατ' ἔτος διὰ τὰς καταθέσεις τὰς ἀπο-
 δοτέας μετὰ τέσσαρα ἔτη τοὐλάχιστον.
 - 4 τοῖς ο)ο κατ' ἔτος διὰ τὰς καταθέσεις τὰς ἀποδοτέας
 μετὰ πέντε ἔτη τοὐλάχιστον ὡς καὶ διὰ τὰς πέρα τῶν πέντε
 ἐτῶν ἢ τὰς διαρκεῖς.
- Ὁ τόκος τῶν καταθέσεων καταβάλλεται τῇ ἔμολογού-
 χῳ ἐν τῇ Κεντρικῇ Καταστάματι ὡς καὶ τῇ αἰτήσῃ αὐτοῦ
 παρὰ τοῖς Ὑποκαταστάμασι τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς εἰς
 χρυσὸν ἢ δι' ἐπιταγῆς ἔμφως (chèque) ἐπὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ
 κατ' ἐπιλογὴν τοῦ ἔμολογούχου.
 Ὁ τόκος καταβάλλεται καθ' ἑξαμηνίαν τῇ 2 Ἰανουα-
 ρίου καὶ 1 Ἰουλίου.
 Ἐπιταγαὶ τῶν καταθετῶν ἐπὶ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς

ΞΑΝΑΤΥΠΩΘΗΚΑΝΕ

καὶ πουλοῦνται στὰ γραφεῖα μας ΜΙΑ ΔΡΑΧ-
 ΜΗ (καὶ 1,25 γιὰ τὸ ἐξωτερικόν):

Ο ΕΜΠΟΡΟΣ ΤΗΣ ΒΕΝΕΤΙΑΣ τοῦ Σεξ-
 πῆρου (μετάφρ. Ἀλέξ. Πάλλη).
 ΦΥΛΛΑΔΕΣ ΤΟΥ ΓΕΡΟΔΗΜΟΥ Ἀργύρη,
 Ἐφταλιώτη.
 ΑΘΡΩΠΙΝΟΣ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ τῆς κ.
 Ἀλεξ. Παπαμόσκου.
 Βγήκε κι ὁ Β' τόμος τῆς ΡΩΜΑΙ-ΚΗ-
 ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ τοῦ Μ. Φιλίγντα καὶ που-
 λείται στὰ γραφεῖα μας δρ. 3 — εἰ δὲ τὸμο
 μαζὶ δρ. 5.
 ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΖΩΗ τοῦ Ἐλισαίου Γιανί-
 δη (ἔκδοσις Β'δρ) 2.

ΥΠΕΡΩΚΕΑΝΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΤΜΟΠΛΟΪΑ

ΤΑ ΜΕΓΑΛΕΙΤΕΡΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΥΠΕΡΩΚΕΑΝΙΑ ΑΤΜΟΠΛΟΙΑ ΤΗΣ ΜΕΣΟΓΕΙΟΥ

“**ΑΘΗΝΑΙ**,, ΤΟΝΝΩΝ 16,000 “**ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ**,, ΤΟΝΝΩΝ 15,000
 ΜΕ ΔΙΠΛΟΥΣ ΕΛΙΚΑΣ ΔΙΠΛΑΣ ΜΗΧΑΝΑΣ ΔΙΑΡΑΜΙΑΣ ΕΙΣ ΑΝΤΟΧΗΝ ΚΑΙ ΕΥΣΤΑΘΕΙΑΝ
ΔΟΚΙΜΑΣΜΕΝΗΣ ΤΑΧΥΤΗΤΟΣ 15 ΜΙΛΛΙΩΝ

Διαμερίσματα ἐπιβατῶν ἀνετώτατα.— Αἶθουσαι πολυτελεῖς Α' καὶ Β' θέσεως, Καπνιστήρια, ἰδια-
 τεραὶ αἶθουσαι Κυριῶν, Μουσικῆς, Ἐστιατορίου.— Νοσοκομεῖον, ἀπολυμαντικὸς κλίβανος, Λου-
 τρῶνες, Κουρείον, Πανοπωλεῖον, Καφενεῖον, Ζυθοπωλεῖον.— ΔΕΥΤΕΡΑ ΘΕΣΙΣ καινουρ-
 γῆς μὲ 200 κλίνας.— Θέρμανσις διὰ Καλοριφέρ εἰς τὰ διαμερίσματα τῶν Μεταναστῶν.— Ἰδιαί-
 τεραὶ τραπεζαρίαι Μεταναστῶν.

Ἡλεκτρικὸν φῶς, ἀσύρματος τηλέγραφος

ΔΡΟΜΟΛΟΓΙΑ ΤΑΚΤΙΚΑ ΚΑΤΑ 20 ΗΜΕΡΑΣ

**ΠΡΟΣΕΧΕΙΣ ΑΝΑΧΩΡΗΣΕΙΣ ΕΚ ΠΕΙΡΑΙΩΣ ΜΕΣΩ ΚΑΛΑΜΩΝ-
 ΠΑΤΡΩΝ ΚΑΤ' ΕΥΘΕΙΑΝ ΔΙΑ ΝΕΑΝ ΥΟΡΚΗΝ**

ΤΟΥ ΑΤΜΟΠΛΟΙΟΥ

«**ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ**»

ΤΗΝ 21 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1911

ΔΓ' ΕΠΙΒΑΤΑΣ, ΕΜΠΟΡΕΥΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΑΣΑΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΝ ΑΠΕΥΘΥΝΤΕΟΝ
 ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ παρὰ τῇ κεντρικῇ Διευθύνσει Πεσμαντζόγλου καὶ Σοφοκλέους ἄνωθεν Χρηματιστηρίου.
 ΕΝ ΠΕΙΡΑΙΕΙ παρὰ τῷ Παραρτήματι τῆς Διευθύνσεως Λεωφόρος Αἰγέως ἀριθ. 5.
 ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ, ΣΜΥΡΝῆ, ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚῆ, ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ, ΚΑΛΑΜΑΙΣ, ΠΑΤΡΑΙΣ
 Παρὰ τοῖς ΚΕΝΤΡΙΚΟΙΣ ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΟΙΣ καὶ εἰς τοὺς κατὰ τόπους ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΥΣ τῆς Ἐταιρίας

ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑΤΑΒΕΒΑΗΜΕΝΟΝ ΔΡ. 50,000,000 — ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΑ ΔΡ. 10,480,000

ΕΔΡΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Λιούθυνας τηλεγραφική
«Αθηναϊκή»

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ

ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ: Ἐν Πειραιῖ, Πάτραις, Σύρω, Καλάμιας, Τριπόλει, Βόλω καὶ Λαρίσση.
ΕΝ ΚΡΗΤῃ: Ἐν Χανίοις, Ἡρακλείω καὶ Ρεθύμνω.
ΕΝ ΤΟΥΡΚΙΑ: Ἐν Κων)πόλει (Ἵ)μα ἐν Γαλατῶ μετὰ Πρακτορείου ἐν Σταμπούλλ), Σαμψουῖτι, Τραπεζοῦντι, Κερασσοῦντι, Σμύρνη, Χίω, Ἐρσίνη, Ἀδάνοις, Θεσσαλονίκη, Σέρραις, Κοβάλλα, Ξάνθη, καὶ Ἰωαννίνοις.
ΕΝ ΑΙΓΥΠΤῳ: Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ (μετὰ παραρτήματος ἐν τῇ συνοικίᾳ Midam), Καίρω, (μετὰ παραρτήματος ἐν τῇ συνοικίᾳ Mousky) Ζαγαζικίω καὶ Μανσοῦρα.
ΕΝ ΛΟΝΔΙΝῳ: (No 22 Fenchurch Street), ΕΝ ΛΕΜΙΣΣῳ (Κύπρου), ἐν ΧΑΡΤΟΥΜ (Σουδάν) καὶ ἐν Λιμένι Βαθέος (Σάμου).

ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΗΣ 28 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1911

Διαθέσιμα :	ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΝ	
Ἐν τῷ Ταμείῳ καὶ παρ' ἐγγυώρις Τραπεζαίς	Δρ. 17,266,823.34	
Παρὰ Τραπεζ. ἐν Εὐρώπῃ καὶ Σ)ματα ἐν χαρτοφλακίῳ	» 25,785,039.48	Δρ. 43,051,321.82
Προεξοφλήσεις καὶ Προκαταβολαὶ Ἐγγραμμάτων		» 32,709,071.73
Ἡγγυημένοι λογαριασμοί:		
ἐπὶ ἐνεχύρω χρεωγράφων	» 63,763,336.96	
δι' ἐμπορ. καὶ ἄλλων ἐγγυήσεων	» 62,199,622.80	» 136,341,892.57
ἐπὶ ὑποθήκῃ ἀκινήτων	» 10,378,905.81	
Τρέχοντες λ)σμοὶ χρεωστικοὶ		» 29,348,162.13
Ὅμιλ)αι Ἐθν. Δανείων, Λιμενικῶν Ταμείων καὶ Ἄνω- νύμων Ἐταιριῶν		» 16,563,022.63
Χρεώγραφα καὶ τοκομερίδια		» 9,956,827.76
Συμμετοχαὶ εἰς ἐπιχειρήσεις		» 2,887,836.75
Ἵποκαταστήματα		» 3,808,527.21
Κτήματα Τραπεζῆς		» 4,802,021.74
Ἐγκαταστάσεις, ἐπιπλα, χρηματοκιβώτια κτλ.		» 982,308.73
		Δρ. 280,450,993.07

ΠΑΘΗΤΙΚΟΝ

Κεφάλαιον Ἐταιρικῶν	Δρ. 50,000,000.—
Κεφάλαιον τακτικῶν Ἀποθεματικῶν	» 5,480,000.—
Ἀποθεματικῶν Προνοίας	» 5,000,000.—
Καταθέσεις ὕψους	Δρ. 52,219,091.01
» προθεσμίας	» 45,915,681.95
» πολυτετεὶς καὶ μὲ προειδοποίησιν	» 22,619,585.25
Ταμειυτήριον	» 15,824,326.—
Τρέχοντες λ)σμοὶ πιστωτικοὶ	» 26,306,831.82
Ἐξωτερικοὶ λ)σμοὶ	» 38,949,516.05
Προσωρινοὶ λ)σμοὶ καὶ διάφορα	» 18,135,960.99
	Δρ. 280,450,993.07

Ὁ Γενικὸς Διευθυντῆς
Z. K. ΜΑΤΣΑΣ

Ὁ Γενικὸς Ἐπιθεωρητῆς
Φ. Η. ΟΙΚΟΝΟΜΟΙ

Ἡ Τράπεζα Ἀθηνῶν ἐκτελεῖ πᾶσαν τραπεζικὴν ἐργασίαν, ἥτοι: Προεξοφλήσεις ἐμπορικῶν γραμμαμάτων καὶ συναλλαγματικῶν, Προκαταβολὰς ἐπὶ χρεωγράφων καὶ ἐμπορευμάτων, εἰσπράξεις τοκομεριδίων παντὸς εἶδους χρεωγράφων, φορτωτικῶν, συναλλαγματικῶν, γραμματίων ἐσωτερικοῦ καὶ ἐξωτερικοῦ. Ἐκτελεῖ χρηματιστικὰς ἐντολάς. Ἐκδίδει ἐπιταγὰς, πιστωτικὰς ἐπιστολάς καὶ τηλεγραφικὰς ἐντολάς πληρωμῶν ἐν τε τῷ ἐσωτερικῷ καὶ τῷ ἐξωτερικῷ. Ἀνοίγει τρέχοντες λ)σμοὺς ἠγγυημένους. Δέχεται καταθέσεις χρεωγράφων πρὸς φύλαξιν ἀντὶ ἐλαχίστων δικαιωμάτων καὶ ἐνοικιάζει διαμερίσματα χρηματοκιβωτίων διαφόρων διαστάσεων ὑπὸ ὄρους λίαν εὐνοϊκοῦ διὰ τὸ κοινόν.

Ἡ Τράπεζα Ἀθηνῶν δέχεται καταθέσεις εἰς τραπεζογραμματία, εἰς χρυσὸν καὶ εἰς ἐπιταγὰς (chèques) ἐπὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ ὑπὸ ὄρους λίαν εὐνοϊκοῦ.

Αἱ εἰς χρυσὸν καταθέσεις εἶναι ἀποδοτέαι, εἰς δ νόμισμα ἐνηργήθησαν, αἱ δὲ εἰς ἐπιταγὰς (chèques) ὁμοίως ἀποδίδονται δι' ἐπιταγῶν (chèques) τῆς Τραπεζῆς ἐπὶ τῶν ἐν τῷ ἐξωτερικῷ ἀνταποκριτῶν τῆς. Οἱ δεδουλευμένοι τόκοι πληρώνονται καθ' ἑξαμηνίαν ἀπὸ τῆς πρώτης Ἰανουαρίου καὶ ἀπὸ τῆς πρώτης Ἰουλίου ἐκάστου ἔτους. — Ταμειυτήριον μὲ ἰδιαιτέραν ὑπηρεσίαν λειτουργεῖ καθ' ἑκάστην.